

UiO : **Det juridiske fakultet**

Dommeravhør av barn

Med fokus på bevisverdien av mindreåriges vitneutsagn

Kandidatnummer: 504

Leveringsfrist: 25.04.15

Antall ord: 17 969

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	1
1.1	Oppgavens tema.....	1
1.2	Avgrensning og metode.....	1
1.3	Den videre fremstilling.....	3
2	DOMMERAVHØR AV BARN.....	4
2.1	Historisk utvikling.....	4
2.2	Hensynet og formålet bak reglene om dommeravhør.....	5
2.3	Rettslig forankring.....	5
2.3.1	Straffeprosessloven av 1981.....	6
2.3.1.1	Strpl. § 239 første og annet ledd.....	6
2.3.1.2	Strpl. § 234 annet ledd.....	6
2.3.1.3	Strpl. § 298.....	6
2.3.2	Forskrift om dommeravhør og observasjon.....	7
2.3.3	Menneskerettskonvensjonen.....	7
2.3.4	Påtaleinstruksen.....	8
2.4	Barns møte- og vitneplikt.....	8
2.5	Gjennomføringen av dommeravhør.....	9
3	BEVISREGLER I STRAFFEPROSESSEN.....	10
3.1	Hva er bevis?.....	10
3.2	Beviskrav i strafferetten.....	11
3.2.1	Det materielle sannhetsprinsipp.....	11
3.2.2	Det kontradiktoriske prinsipp.....	11
3.2.3	Muntlighetsprinsippet.....	11
3.2.4	Bevisumiddelbarhet.....	11
3.2.5	Enhver rimelig og fornuftig tvil skal komme tiltalte til gode.....	12
3.2.6	Skyldvurderingen.....	12
3.2.7	Anklageprinsippet.....	12
3.2.8	Forbudet mot ledende spørsmål.....	13
3.3	Beviskrav i sivilprosessen.....	13
4	BEVISVURDERINGEN AV DOMMERAVHØR.....	14
4.1	Dommeravhør som sentralt bevis.....	14
4.2	Barns vitneforklaringer.....	14
4.3	Barns minne og hukommelse.....	15

4.4	Begrepsavklaring	16
4.4.1	Barns troverdighet, pålitelighet og sannferdighet.....	16
4.4.2	Konsistens.....	17
4.4.3	Påvirkelighet.....	17
4.4.4	Vold mot barn.....	18
4.4.5	Seksuelle overgrep mot barn	18
5	NÅR BLIR DOMMERA VHØRENE TILLAGT AVGJØRENDE VEKT?	19
5.1	Dommeravhøret har støtte i direkte bevis	19
5.1.1	Vitneforklaringer	20
5.1.1.1	Tilståelse	20
5.1.1.2	Barnet forklarer seg sammenfallende med andre vitner som har sett handlingen.....	21
5.1.2	Reelle bevismidler	23
5.2	Dommeravhøret har støtte i indisiebevis	24
5.2.1	Forklaring fra andre vitner.....	24
5.2.1.1	Vitner som kan bekrefte detaljer fra barnas dommeravhør.....	25
5.2.1.2	Forklaringer fra vitner barna har fortalt om hendelsene til.....	26
5.2.2	Reelle bevismidler	28
5.3	Barnet forklarer seg konsist	29
5.4	Barnet forklarer seg detaljert og nyansert.....	31
5.5	Barnets adferd	32
5.5.1	Barnets adferd under avhøret.....	32
5.5.2	Barnets adferd i dagliglivet.....	33
5.6	Barnet korrigerer avhører ved feil og misforståelser	34
5.7	Det er ingen god grunn for at barnet skal «hevne» seg ved å bevist avgi uriktig forklaring.....	34
6	NÅR BLIR DOMMERA VHØRENE IKKE TILLAGT AVGJØRENDE VEKT?36	
6.1	Dommeravhøret har ikke støtte i øvrige bevis	36
6.2	Mulighet for påvirkning	39
6.3	Barnet forklarer seg ikke konsist i dommeravhøret	41
6.4	Barnet forklarer seg ikke nyansert og detaljert	43
6.5	Det har gått lang tid fra hendelsen til det gjennomføres dommeravhør.....	44
6.6	Barnets adferd	45
6.6.1	Barnets adferd under avhøret.....	45
6.6.2	Barnets adferd i dagliglivet.....	45
7	AVSLUTNING	47

7.1	Konklusjon.....	47
7.2	Er dommeravhør på vei ut?.....	48
8	LITTERATURLISTE	50
8.1	Bøker.....	50
8.2	Artikler.....	50
8.3	Lovgivning.....	52
8.4	Nettsider.....	52
8.5	Rettspraksis.....	53

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema

Vitnebeviset er i mange straffesaker det viktigste beviset. Tiltaltes og fornærmedes forklaringer er ofte avgjørende for om dommen ender med frifinnelse eller domfellelse. Jeg synes dette er spesielt interessant der den eller de fornærmede er barn. Blir det barna forteller lagt til grunn? Jeg ønsker derfor å se nærmere på dommeravhør av barn. For at barn skal slippe å vitne i retten kan det gjennomføres et dommeravhør i forkant av rettssaken. Det er politiet som avhører barnet, men det er dommeren som har det formelle ansvaret. Det gjøres opptak av avhøret som senere spilles av i retten. Sett med internasjonale øyne er dommeravhør av barn et område Norge er langt fremme på. Det hevdes at Norge var det første land i verden som innførte denne ordningen.¹

Problemstillingen for oppgaven er hvilken bevisverdi avhørene tillegges i retten. Jeg har valgt å undersøke rettspraksis fra 2014 hvor det ble avspilt dommeravhør for å se om avhørene ble tillagt avgjørende vekt eller ikke. Med denne oppgaven vil jeg forsøke å redegjøre for *hvorfor* noen dommeravhør blir tillagt avgjørende vekt, mens andre ikke blir det. Samtlige av sakene jeg undersøkte gjaldt vold eller seksuelle overgrep mot barn. I denne typer saker har det som regel ikke vært andre til stede, og det er sjeldent gode, håndfaste bevis. Derfor vil vitneforklaringene alltid være sentrale bevis.

I denne type saker er det ikke et spørsmål om man skal tro på fornærmede eller ikke. Det er ikke nødvendigvis slik at fornærmede ikke ble trodd selv om tiltalte frifinnes. Spørsmålet er heller om man kan se bort fra tiltaltes forklaring, om retten er overbevist om tiltaltes skyld.

1.2 Avgrensning og metode

Denne oppgaven omhandler dommeravhør av barn. Observasjon av de minste barna faller derfor utenfor oppgaven. I 2014 ble det avsagt 105 lagmannsrettsdommer hvor det ble avspilt dommeravhør i retten. 27 av disse var sivile saker, og 78 var straffesaker.² Jeg har kun undersøkt straffesakene. Jeg har videre avgrenset oppgaven til kun å gjelde saker hvor barnet er den, eller en av de, fornærmede. I ti saker ble det avspilt dommeravhør av andre enn den den fornærmede. For eksempel har det blitt avspilt dommeravhør av småsøsken som ikke har status som fornærmet, og hvor den fornærmede har forklart seg i retten. I noen av disse ti sakene

---

¹ Rønneberg (2000) side 28

² Lovdata, <https://lovdata.no/pro/#result&id=4399>

er det avspilt dommeravhør av barn som har vært vitne til vold i nære relasjoner, såkalt indirekte vold. I slike saker får barnet status som fornærmet, og forholdet rammes av straffebestemmelsene. Jeg har likevel ikke valgt å ta med disse sakene, da det uansett er mors vitneforklaring som er viktigst. De sakene hvor både mor og barna er utsatt for vold er selvsagt tatt med. Ytterligere fem saker gjaldt dommeravhør av psykisk utviklingshemmede, disse er heller ikke tatt med. Det som er relevant for denne oppgaven er primært anker over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Fordi skyldspørsmålet ikke kan ankes til Høyesterett, er det lagmannsrettsdommer som har høyest rettskildeværdi i denne oppgaven. Derfor har jeg heller ikke undersøkt elleve av ankesakene som kun gjaldt straffutmålingen. Av de 78 straffesakene er derfor ikke disse 26 dommene tatt med i oppgaven.

Der anken gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for saker som kan medføre mindre enn seks års straff skal retten settes med tre fagdommere og fire meddommere jf. strpl. § 332. Over seks års straff skal retten settes som lagrette jf. strpl. § 352. I jurysakene besvares skyldspørsmålet kun med ja eller nei. Det gis ingen begrunnelse for svaret, og det blir dermed ikke sagt noe om hvilken bevisverdi dommeravhøret har i den konkrete saken. I 24 av sakene fra 2014 ble skyldspørsmålet avgjort av lagrette. I fem av disse jurysakene er det ikke mulig å lese ut av dommen i hvilken grad dommeravhøret har hatt betydning. Dette gjelder LB-2013-133681 hvor jentas dommeravhør ble lagt til grunn, men det ble ikke sagt hvorfor. LH-2013-177979 er en annen domfellende jurysak hvor det ikke kommer frem hvilke bevis som har blitt vektlagt. Heller ikke LG-2013-47359 viser hvorfor fornærmedes forklaring ble lagt til grunn for domfellelsen. I LA-2013-189971 ble det kun nevnt at retten hadde svært godt bevisgrunnlag, men ikke hva dette besto i. En siste jurysak hvor det ikke gjøres rede for bevisvurderingen er en frifinnende dom, LH-2013-201956.

Totalt har jeg derfor undersøkt 47 saker. 21 av sakene gjaldt seksuelle overgrep mot barn. 24 av sakene gjaldt vold mot barn. De fleste av voldssakene gjaldt mishandling etter strl. § 219, mens noen gjaldt legemsfornærmelser etter § 228. En sak gjaldt både vold og seksuelle overgrep, og en sak gjaldt utnyttelse av barn i forbindelse med innførsel av narkotika. 33 av dommene ender med domfellelse. 14 ender med frifinnelse.

Fokuset i oppgaven vil være bevisverdien av barns vitneutsagn i straffesaker. Dommeravhør er aktuelt også i sivile saker, men vil ikke bli behandlet i dybden her. Likevel er sivile erstatnings- og oppreisningskrav ikke uvanlig i straffesaker der den fornærmede er et barn, og beviskrav i sivilprosessen vil derfor bli nevnt.

1.3 Den videre fremstilling

Jeg vil først presentere dommeravhør generelt, med historisk utvikling, formål og rettslig forankring. Deretter vil jeg presentere bevisregler i straffeprosessen og sivilprosessen, samt bevisvurderingen av dommeravhør. Hoveddelen vil bestå av en analyse av bevisverdien av dommeravhør, hvor jeg først tar for meg momenter som gjør at bevisverdien øker, deretter momenter som taler for å tillegge avhøret mindre bevisverdi. Avslutningsvis vil jeg konkludere på bakgrunn av analysen.

2 Dommeravhør av barn

2.1 Historisk utvikling

Frem til 1926 måtte barn forklare seg på lik linje som voksne for rettsapparatet. Barnet måtte ofte først forklare seg for politiet, så for forhørsretten og deretter under hovedforhandling med eksaminasjon og krysseksaminasjon. Barnet risikerte også å måtte forklare seg gjentatte ganger for samme myndighet.³ Dette medførte at de måtte forklare seg mange ganger over lang tid om et forhold de helst burde få glemme.⁴ På begynnelsen av 1920-tallet oppsto en omfattende debatt om påkjenningen barn ble utsatt for ved å måtte forklare seg i rettsmøter, spesielt i sedelighetssaker. Norske Kvinners Nasjonalråd tok initiativ til lovendringen som innførte hovedregelen om at barn skulle avgi forklaring til en dommer utenfor rettsmøtet, fortrinnsvis alene.⁵ Lovendringen i straffeprosessloven av 1887 trådte i kraft i 1926.⁶ Dommeren som avhørte barnet skrev et referat fra barnets forklaring som også inneholdt en vurdering av barnets troverdighet. Referatet ble brukt i etterforskningen og kunne leses opp under hovedforhandlingen uten at barnet var tilstede.⁷

Fra innføringen i 1926 har det skjedd en rekke lovendringer for dommeravhør av barn. Aldersgrensen ble senket fra 16 til 14 år med ikrafttredelse i 1986, i tillegg til at avhøret nå skulle tas opp på lydbånd når dette var teknisk mulig. Fra 1992 ble det lovfestet at videoopptak også skulle brukes hvis det var mulig. Endringer i 1994 stadfestet at dommeren skulle la seg bistå av en særlig skikket person til gjennomføringen av avhøret, og at siktedes forsvarer skulle kunne overvære avhøret. I 1997 ble det lovfestet at de minste barna kunne observeres fremfor et alminnelig avhør, og at avhøret som hovedregel skulle foretas innen to uker fra anmeldelse til politiet. I 1998 kom det også ny forskrift som avløste forskriften fra 1985, som var tilpasset de nye lovendringene.⁸ I 2008 ble aldersgrensen hevet fra 14 til 16 år.

Under Bjugn-saken på 1990-tallet ble det gjennomført 61 dommeravhør av 40 barn. Andenæs omtalte saken som «en oppsiktsvekkende rettsak» og «en opphetet offentlig debatt om barns troverdighet i saker om seksuelle overgrep og ordningen med dommeravhør».⁹ Sakens utvikling og avslutning medførte at riksadvokaten fant det nødvendig å gå gjennom ulike sider av

---

³ Rønneberg (2000) side 25-26

⁴ Robberstad (2013) side 132

⁵ Rønneberg (2000) side 25-26

⁶ Straffeprosessloven av 1887 § 266 3.ledd jf. § 275 3.ledd og § 332 8.ledd

⁷ Rønneberg (2000) side 25-26

⁸ Rønneberg (2000) side 26-28

⁹ Andenæs (2000) side 208

etterforskningen for å avdekke feil eller svakheter. Etter riksadvokatens oppfatning ble avhørene foretatt for sent, da de tidligste avhørene ble holdt fire måneder etter anmeldelse. I tillegg kunne det se ut som barna ble utsatt for uheldig påvirkning forut for dommeravhørene, og at avhørsmetoden med bruk av hypotetiske spørsmål var uheldig. Etter riksadvokatens oppfatning egnet heller ikke dommeravhør seg for små barn. I Bjugn-saken ble barn ned i en alder av 2,5 år avhørt.¹⁰

2.2 Hensynet og formålet bak reglene om dommeravhør

Under politiets etterforskning er dommeravhør en viktig del, og formålet er å få saken fullstendig belyst, med mest mulig korrekte opplysninger.¹¹ Avhøret skal avklare om noe er skjedd, og i så fall hva som har skjedd, av hvem og hvor. Hensynet bak reglene om dommeravhør er å beskytte barnet. Barn skal få slippe å forklare seg mange ganger over lang tid om en traumatisk hendelse.¹²

Hensynet til å beskytte barnet har vært viktigere enn siktedes rett til å eksaminere vitnet under hovedforhandlingen, men forsvareren skal kunne være til stede under dommeravhøret i de tilfeller det er noen bestemt mistenkt/siktet.¹³ Likevel må barnet i visse tilfeller forklare seg for retten under hovedforhandlingene, enkelte ganger i tillegg til at dommeravhør blir avspilt. Alder, modenhet og type straffbart forhold er med på å avgjøre om det skal foretas dommeravhør eller om barnet skal forklare seg i retten.¹⁴

2.3 Rettslig forankring

Hovedsakelig finnes reglene om dommeravhør i straffeprosessloven av 1981. Utfyllende regler om gjennomføringen finnes i forskrift om dommeravhør og i påtaleinstruksen. Menneskerettighetene setter de ytre rammene for reglene, og systemet med dommeravhør har ved flere anledninger vært tatt opp i menneskerettighetsdomstolen i Haag.

---

¹⁰ Rønneberg (2000) side 89-93

¹¹ Hjort (1995) side 71

¹² Rønneberg (2000) side 35

¹³ Rønneberg (2000) side 36

¹⁴ Rønneberg (2000) side 40

2.3.1 Straffeprosessloven av 1981

2.3.1.1 Strpl. § 239 første og annet ledd

Strpl. § 239 hjemler hovedregelen om dommeravhør, og første og annet ledd lyder:

«Ved avhør av et vitne under 16 år [...] i en sak om forbrytelse eller forseelse mot sedelighet, skal dommeren ta imot forklaring utenfor rettsmøtet, når han finner det ønskelig av hensynet til vitnet eller av andre grunner. Dommeren skal i så fall som hovedregel tilkalle en særlig skikket person til å bistå ved avhøret eller foreta avhøret under dommerens kontroll. Avhøret skal tas opp ved videoopptak og om nødvendig ved eget lydopptak, når det er mulig og hensynet til vitnet eller formålet med forklaringen taler mot det. På samme vilkår skal som hovedregel siktedes forsvarer gis anledning til å overvære avhøret.

Samme fremgangsmåte kan brukes også i saker om andre straffbare forhold når hensynet til vitnet tilsier det.»

Det skal altså alltid foretas dommeravhør i sedelighetssaker med barn som fornærmet, men det kan også foretas i andre saker. Vitneplikten gjelder uavhengig av om barnet er fornærmet eller vitne til et straffbart forhold. Regelen er absolutt, noe som betyr at alle over 16 år må møte i retten. Det er alderen på tiden for hovedforhandlingen som er avgjørende, ikke alderen da den straffbare handlingen fant sted. Hvis barnet fyller 16 år før hovedforhandlingen må det møte opp i retten, uavhengig om det er tatt dommeravhør eller ikke.

2.3.1.2 Strpl. § 234 annet ledd

Etter strpl. § 234 annet ledd bør avhør av barn under 16 år i sedelighetssaker, både forbrytelser og forseelser, foretas som dommeravhør etter strpl. § 239. Strpl. § 234 annet ledd lyder:

«Avhør av vitne under 16 år i sak om forbrytelse eller forseelse mot sedeligheten bør fortrinnsvis begjæres foretatt etter reglene i § 239.[...] Gjentatt avhør skal så vidt mulig unngås.»

2.3.1.3 Strpl. § 298

I strpl. § 298 står regelen som fritar barnet fra å møte under hovedforhandlingen ved at avhøret spilles av i stedet. Hovedregelen er at barnet ikke trenger å møte, men barn under 16 år må likevel møte dersom særlige grunner taler for det. Hvis det foreligger særlige grunner som gjør at barnet må møte, kan dommeravhøret spilles av i tillegg. Strpl. § 298 lyder:

«I sak om forbrytelse eller forseelse mot sedelighet skal opplesing, videoopptak eller lydopptak av en forklaring som et vitne under 16 år har gitt for en domstol eller etter reglene i § 239, tre i stedet for personlig avhør, når ikke retten av særlige grunner finner at vitnet bør gi forklaring under hovedforhandlingen. [...]

I saker om andre straffbare forhold kan samme fremgangsmåte brukes når hensynet til vitnet taler for det.»

2.3.2 Forskrift om dommeravhør og observasjon

Strpl. § 239 femte ledd hjemler adgangen for utfyllende regler om dommeravhør. Någjeldende forskrift trådte i kraft i 1998. Forskriften gir detaljerte regler om gjennomføringen av avhøret.

2.3.3 Menneskerettskonvensjonen

Hensynet til mistenktes rettsikkerhet skal også ivaretas – det er ikke alltid det har blitt begått en straffbar handling.¹⁵ EMK har regler om rettferdig rettergang (fair trial) i artikkel 6.¹⁶ I punkt 3 bokstav d gis siktede en rett til å avhøre vitner som er ført mot ham. Det har ved flere anledninger blitt stilt spørsmål om denne retten ikke overholdes når det avspilles et dommeravhør under hovedforhandlingen i stedet for at vitnet møter, avgir forklaring og svarer på spørsmål. Siktede har selv ikke rett til å være tilstede under dommeravhøret, men denne retten er ivaretatt gjennom forsvarers tilstedeværelse. Spørsmålet har vært oppe i den europeiske menneskerettighetsdomstol, men også i Høyesterett. Rt. 1990 side 319, Rt. 1999 side 1579 og Rt. 2011 side 93 fastslår at dommeravhør som spilles av i retten ikke er i strid med EMK.¹⁷

Det har også vært diskutert om sivile erstatningskrav er i strid med uskyldspresumsjonen om at enhver siktet skal antas uskyldig til skyld er bevist i EMK artikkel 6 nr. 1, 6 nr. 2 første punktum og 6 nr. 3 d. På grunn av ulike beviskrav kan en siktet idømmes å betale erstatning selv om vedkommende frifinnes for det strafferettslige forholdet. Det foreligger flere avgjørelser fra Strasbourg og Høyesterett som stadfester at det å betale erstatning til fornærmede ikke er i strid med uskyldspresumsjonen.¹⁸

---

¹⁵ Rønneberg (2000) side 52

¹⁶ Den europeiske menneskerettskonvensjon i Menneskerettsloven av 1999, Vedlegg 2. (norsk oversettelse)

¹⁷ Robberstad (2013) side 161-169

¹⁸ Robberstad (2013) side 161-169

2.3.4 Påtaleinstruksen

I påtaleinstruksen kapittel 8 finnes bestemmelser om politiets avhør av mistenkte og vitner. Disse reglene gjelder både ved ordinære avhør og dommeravhør. § 8-12 gir særregler for vitner under 16 år.¹⁹ Blant annet bør barnets foreldre, foresatte eller en annen barnet har tillit til være tilstede under avhøret så lenge ikke vedkommende selv er mistenkt i saken. Hvis den mistenkte i saken er en barnets foreldre eller foresatte bør det sørges for at det oppnevnes en verge for barnet. Gjentatte avhør skal så vidt mulig unngås, avhøret skal skje på en hensynsfull måte. Ved avhør av jenter i sedelighetssaker skal barnet så vidt mulig avhøres av en kvinne.

2.4 Barns møte- og vitneplikt

Vitneplikten er fastsatt i strpl. § 108 og gjelder alle, barn inkludert. Hovedregelen er at barn har plikt til å forklare seg hvis de blir innkalt som vitne, med mindre det foreligger fritaksrett jf. strpl. § 109. Vitneplikten gjelder både under etterforskning og under hovedforhandling, jf. strpl. § 237.

Forutsetningen for særreglene om dommeravhør fra 1926 er at barnet har vitneplikt overfor dommeren, ifølge Bølviken.²⁰ Denne forutsetningen gjelder fortsatt. Han oppstiller to unntak fra vitneplikten; at barnet ikke har nådd en slik alder og utvikling til at han eller hun er i stand til å gjenfortelle det som har skjedd, eller at det foreligger en form for nødrett. Barnet bør ikke avhøres hvis det er sannsynlig at det kan medføre stor skade.²¹ Andenæs stiller det samme spørsmålet; om barn bør få slippe å vitne i saker hvor selve rettsaken kan bli et større traume for barnet enn selve overgrepet.²² Gjeldende lov hviler på en forutsetning om begrenset vitneplikt.²³ Det må også være adgang til å føre små barn som vitner hvis de har nådd en slik utvikling at de kan belyse saken.²⁴

Etter domstolloven §§ 205 og 206 kan voksne som ikke møter som vitne, eller som nekter å forklare seg i retten, ilegges visse sanksjoner, som bøter og erstatningsansvar. Barn under 15 år er ikke strafferettslig ansvarlige og kan derfor ikke ilegges straff om de nekter å møte eller forklare seg. For voksne vitner har retten også mulighet til å bruke tvang. Etter strpl. § 115

---

¹⁹ Påtaleinstruksen, annen del (Etterforskning og avgjørelse av påtalespørsmålet), kapittel 8 om politiavhør

²⁰ Bølviken (1966) side 198, gjentatt i Robberstad (2013) side 139

²¹ Bølviken (1966) side 199-200

²² Andenæs (1992) side 388

²³ Robberstad (2000) side 139

²⁴ Bølviken (1966) side 200, gjentatt i Andenæs (2000) side 183

kan vitnet hentes ved hjelp av politiet. Det er diskutert om man også skal kunne tvinge barn til å avgi forklaring. Avhør av barn er i stor grad avhengig av foreldrenes velvilje. Jo mer alvorlig saken er, jo større interesse har både offeret og samfunnet i å få saken utredet og gjerningsmannen straffet, men det er likevel ikke grunnlag til å tvinge et barn til å møte opp for et dommeravhør. Hvis et barn møter opp, men ikke vil avgi forklaring er det rettslig sett galt å presse barnet til å fortsette. Man må avslutte avhøret, og eventuelt prøve med et nytt avhør senere.²⁵

Straffeprosessloven § 122 hjemler fritak for vitneplikten. Ingen er pliktig til å vitne mot sine foreldre, søsken eller andre slektninger i rett opp- eller nedstigende linje. Av hensyn til barnets beste gjelder likevel ikke dette for barn under 12 år enten de er fornærmede eller vanlige vitner, jf. strpl. § 122 første ledd tredje punktum. Barn mellom 12 og 16 år skal foreholdes fritaksretten og tar selv standpunkt til spørsmålet.

2.5 Gjennomføringen av dommeravhør

Gjennomføringen av dommeravhør i dag skjer i hovedsak på landets ti barnehus.²⁶ I praksis settes som oftest den nedre aldersgrensen for avhøret ved fylte tre år.²⁷ Gjennomføringen skjer på bakgrunn av reglene i loven, forskrift om dommeravhør og påtaleinstruksen.

---

²⁵ Rønneberg (2000) side 62-63

²⁶ Justis- og politidepartement (2015)

²⁷ Davik (2013) side 3

3 Bevisregler i straffeprosessen

Bevis vil alltid være avgjørende for om tiltalte skal domfelles eller frifinnes. Det er ulike krav til hva som må foreligge av bevis i straffesaker og sivile saker. I praksis er det også ulike krav knyttet til hva slags straffbart forhold som er begått. Høyesterett har forutsatt at kravene til bevis i straffesaker noen ganger vil variere avhengig av straffbarhetsbetingelse, bevistema og sakens art. Samtidig er det forutsatt at beviskravet i alle tilfeller skal «håndheves strengt».²⁸

3.1 Hva er bevis?

Det viktigste spørsmålet domstolene tar stilling til i straffesaker er om den siktede er skyldig eller ikke. For å domfelle må det foreligge tilstrekkelige bevis. Det står ikke uttrykkelig i loven, men det er et hevdvunnet prinsipp at det er påtalemyndigheten som har bevisbyrden. Andenæs sonderer teoretisk mellom to ledd når det gjelder skyldspørsmålet. For det første om tolkning av loven – hvor høy grad av sannsynlighet det kreves for domfellelse, og for det andre den konkrete bevisvurderingen – hvor høy grad av sannsynlighet som foreligger i dette tilfellet.²⁹

Det er vanlig å dele inn bevismidlene i tre grupper: forklaringer (fra siktede, vitner og sakkyndige), reelle bevismidler og dokumentbevis. Tidligere var det regler om hvilken vekt de forskjellige bevismidlene skulle tillegges, mens i dag gjelder prinsippet om fri bevisbedømmelse der hvert bevis må vurderes for seg. Det betyr at dommeren best kan finne frem til sannheten hvis han ikke er bundet av lovregler, og at det er en konkret vurdering som bestemmer hvilken vekt de ulike bevismomentene skal tillegges.³⁰ I retten må det føres bevis både for den objektive og subjektive skyld.³¹

Det er den samlede bevisvurderingen som er avgjørende. I de fleste saker hvor det ikke foreligger tilståelse er ofte vitnebeviset det viktigste bevis.³² Siktete har plikt til å møte i retten men ikke til å forklare seg. Som oftest avgir siktede forklaring, og denne er av sentral betydning i saken.³³ Det gjelder begrensinger om bevisførsel av vitnets troverdighet i § 134.³⁴

---

²⁸ Rt. 1998 s. 1945 på side 1947 gjengitt i Løvlie (2014) side 349-350

²⁹ Andenæs (2000) side 160-161

³⁰ Andenæs (2009) side 163-165

³¹ Domstolsadministrasjonen (2015)

³² Andenæs (2009) side 175-177

³³ Andenæs (2009) side 169

³⁴ Andenæs (2009) side 175-177

3.2 Beviskrav i strafferetten

3.2.1 Det materielle sannhetsprinsipp

Norsk straffeprosess bygger på det materielle sannhetsprinsipp. Det vil si at målet er å finne frem til så nær sannheten som mulig om hva som har skjedd. Avgjørelsene skal bygge på sanne og faktiske forutsetninger. For å sikre at dette formålet i størst grad nås er det i domstolene viktig at prinsippene om kontradiksjon, muntlighet og bevisumiddelbarhet følges.³⁵

3.2.2 Det kontradiktoriske prinsipp

Kontradiksjonsprinsippet er som nevnt et viktig prinsipp i norsk straffeprosess. Det at tiltalte har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter på forhånd slik at han kan tilrettelegge, forberede sitt forsvar og ta til gjenmæle ved å føre motbevis, samt stille spørsmål til vitner er en viktig del av rettssikkerheten.³⁶

3.2.3 Muntlighetsprinsippet

Vitneforklaringer skal fremføres muntlig. Vitnene må møte i retten, og forklare seg direkte foran dommerne.³⁷ Hovedregelen om at vitner skal avhøres muntlig under hovedforhandling følger av strpl. § 296 første ledd.

3.2.4 Bevisumiddelbarhet

Bevisumiddelbarhet er som nevnt et bærende prinsipp i norsk straffeprosess. Dette innebærer at alle bevis som det skal dømmes ut fra skal som hovedregel føres direkte for den dømmende rett.³⁸ Typisk møter vitnet opp i retten eller avhøres per telefon. Det er to lovfestede unntak fra prinsippet om bevisumiddelbarhet. Det er bevisopptak forut for hovedforhandlingen jf. strpl. § 270 og dommeravhør. I enkelte saker brukes avspilling av dommeravhør som supplement til vitneforklaring i retten.

---

³⁵ Eskeland (2013) side 555-556

³⁶ Keiserud (2013)

³⁷ Rønneberg (2000) side 37

³⁸ Robberstad (2013) side 131

3.2.5 Enhver rimelig og fornuftig tvil skal komme tiltalte til gode

Gjeldende rett ved avgjørelse av skyldspørsmålet er at enhver rimelig tvil skal komme tiltalte til gode. Dette er tradisjonelt det strafferettslige beviskravet. Det er en utbredt teoretisk oppfatning at det strafferettslige beviskravet er relativt, og at det i praksis skjer en gradering av hva som regnes som rimelig tvil.³⁹ En dommer vil kreve høyere grad av visshet for grove forbrytelser enn forseelser.⁴⁰ I straffesaker er det altså ikke hensynet til flest riktige avgjørelser som veier tyngst, det viktigste er at ingen uskyldige dømmes. Tiltalte skal derfor ikke dømmes med mindre retten er overbevist om at vedkommende har begått handlingen tiltalen gjelder.⁴¹ I flere av dommene jeg har undersøkt poengteres de strenge beviskrav som gjelder i straffesaker. Terskelen for domfellelse er med andre ord høy.

For eksempel LB-2014-29597: «*Sett hen til de strenge beviskrav som gjelder i straffesaker, kan lagmannsretten ikke se bort fra at B kan ha oppfattet feil.*»

3.2.6 Skyldvurderingen

Som hovedregel ved avgjørelse av skyldspørsmålet kreves det at dommerne finner det samlede bevisgrunnlaget overbevisende for at gjerningspersonen har utvist den skyld straffebudet krever. Det må føres bevis både for objektiv og subjektiv skyld.⁴² Med objektiv skyld menes at det må foreligge bevis for at tiltalte rent faktisk har gjort handlingen. Med subjektiv skyld menes at det må foreligge bevis for at tiltalte mente å begå handlingen, at vedkommende gjorde dette med forsett.⁴³ I saker som omhandler vold og overgrep mot barn er sjeldent den subjektive skyld bestridt.

3.2.7 Anklageprinsippet

Det er politiet som vanligvis innkaller og avhører vitner under etterforskningen og bringer saken inn for retten ved tiltalebeslutning, mens domstolene har en tilbaketrasket rolle. Det er påtalemyndigheten som har bevisbyrden i straffesaker. Retten skal være uavhengig og vurdere bevisene uten å ha tatt stilling til bevisene på forhånd.⁴⁴ Domstolene tar bare del i etterforsk-

---

³⁹ Løvlie (2014) side 369

⁴⁰ Andenæs (2009) side 161

⁴¹ Eskeland (2013) side 556

⁴² Eskeland (2013) side 351-352

⁴³ Løvlie (2014) side 137 - 144

⁴⁴ Domstolsadministrasjonen (2015)

ningen hvis påtalemyndigheten ber om det, i form av et rettsmøte. Dette kalles anklageprinsippet. Til rettsmøtene innkalles aktor, forsvarer, bistandsadvokat og siktede.⁴⁵

3.2.8 Forbudet mot ledende spørsmål

Det er et lovbestemt forbud mot ledende spørsmål i strpl. § 234 første ledd jf. særlig § 136. Etter strpl. § 136 annet ledd er det dommeren som har ansvaret for at det ikke stilles ledende spørsmål.

3.3 Beviskrav i sivilprosessen

Beviskravene i sivile saker er annerledes enn i straffesaker. I de sivile sakene er det tilstrekkelig med sannsynlighetsovervekt, altså at det mest sannsynlige faktum skal legges til grunn. Det vil også her være en gradering, slik at det kreves høyere grad av sannsynlighet i saker med særlig belastende faktum. Dette medfører at tiltalte i en straffesak kan frifinnes for det han er tiltalt for, men likevel dømmes til å betale erstatning til fornærmede. Retten mener da at det er noe tvil om tiltalte har gjort den straffbare handlingen, men at det er mer sannsynlig at vedkommende har gjort det enn ikke, og tiltalte dømmes da til å betale erstatning tross frifinnelse. Dette er tilfelle i flere av dommene jeg har undersøkt som jeg vil komme tilbake til senere.

---

⁴⁵ Rønneberg (2000) side 35-36

4 Bevisvurderingen av dommeravhør

4.1 Dommeravhør som sentralt bevis

Mangel på faktiske, sentrale bevis er typisk for volds- og sedelighetssaker med barn som fornærmede.⁴⁶ Det er som oftest bare tiltalte og fornærmede tilstede, og det foreligger sjeldent tilståelse.⁴⁷ For å kunne belyse saksforholdet er man avhengig av informasjonen barna gir i dommeravhør. Ofte er gjerningsinnholdet i tiltalen utelukkende basert på informasjonen gitt i avhøret. Andre forhold som kan belyse saken er også viktige, som fysiske funn på barnet, øyevitner, fysiske bevis som fotografier eller mistenktes erkjennelse. Da denne type bevis gjerne er ufullstendige blir barnets vitneutsagn ofte det viktigste beviset.⁴⁸ I flere av dommene fra 2014 poengteres det at dommeravhøret er det mest sentrale bevis, og at dommeravhør har stor bevistyngde.

For eksempel i LB-2013-186553: «Etter lagmannsrettens syn er dommeravhørene av barna **de mest sentrale bevisene** mot begge de tiltalte». LA-2013-56193: «Gjerningsinnholdet i **tiltalen** er i all hovedsak basert på hva datteren har forklart i dommeravhør». LA-2014-110049: «Det er riktignok så at et formelt korrekt dommeravhør har **stor bevistyngde**».

4.2 Barns vitneforklaringer

Hoveddelen i denne oppgaven tar for seg bevisverdien av dommeravhør av barn. Normalt er vitneutsagn et dårligere bevismiddel enn åstedsfunn og andre tingbevis.⁴⁹ Vitnepsykologisk forskning har vist at det foreligger en rekke feilkilder ved menneskelige observasjoner og gjengivelser av disse.⁵⁰ Bevisverdien av vitneprov kan derfor være problematisk, og vanskeligheter i vurderingen av vitneutsagnene foreligger i forsterket grad ved avhør av barn. Barns hukommelse er mindre utviklet, samt at formuleringsevnen er dårligere hos barn. Barnets fantasi kan også gjøre det vanskeligere å skille mellom hva som er sant og hva som er diktning.⁵¹ De som skal vurdere bevisverdien av barns forklaringer må være spesielt oppmerksomme på mulige feiltolkninger blant annet på grunn av på avhørpersonenes varierende dyktighet, barnesinnets varierende påvirkelighet, selve avhørsmetoden, bruk av ledende spørsmål og sak-

---

⁴⁶ Davik (2013) side 16

⁴⁷ Rønneberg (2000) side 99 og Hjort (1995) side 61

⁴⁸ Gamst (2005) side 620

⁴⁹ Hjort (1995) side 51

⁵⁰ Lie (2012) side 39

⁵¹ Hjort (1995) side 71 g 72

kyndiges troverdighetsuttalelser.⁵² Det hviler et stort ansvar på avhøreren for å få frem mest mulig om saken uten at det går på bekostning av avhørets bevisverdi.⁵³

Når utrolige og usannsynlige beskrivelser inngår, er det oftest i de yngste barnas vitneprov, men undersøkelser viser at det også blant de yngste barna sjeldent forekommer. En studie fra 1996 viser at det bare ble funnet fantasifulle elementer i 12 av i alt 644 avhør av barn. Studien viste også at forekomst av usannsynlige beskrivelser ikke var ensbetydende med at overgrep ikke hadde skjedd, da det i noen av sakene forelå tilståelse eller fysiske funn. Fantasifulle utsagn kan for eksempel være virkninger av psykiske skadevirkninger av alvorlige seksuelle overgrep.⁵⁴

4.3 Barns minne og hukommelse

Forutsetningen for å gjennomføre et dommeravhør er at barnet husker de hendelsene som skal belyses gjennom avhøret.⁵⁵ Barn har svakere kognitive ressurser og generelt mindre kunnskap enn voksne. Det er enighet blant forskerne om at barns hukommelse blir fyldigere og mer nøyaktig jo eldre de blir. Barn under tre år har kun flyktig hukommelse, fra tre til syv år er det klare forskjeller mellom barnets og de voksnes hukommelse, mens over syv år er det ingen betydelige forskjeller mellom barns og voksnes hukommelse.⁵⁶

Utvikling av språk er viktig for hukommelsesfunksjonen og varierer fra barn til barn. Barn har i mindre grad enn voksne ord og muligheter til å beskrive det de erfarer. Forskning viser likevel at selv små barn kan fremstille erfaringer på en nøyaktig og pålitelig måte.⁵⁷ Enkelte barn kan huske opplevelser de hadde i toårsalderen hele fem år senere, og dramatiske hendelser huskes bedre enn hverdagslige.⁵⁸ Forskning på barn som har vært utsatt for stressende hendelser viser gjennomgående at minnene er detaljerte, nøyaktige og sitter over lang tid.⁵⁹ Dette bekreftes i en nyere rapport fra NTNU.⁶⁰ Forskning viser videre at stress både kan gjøre hukommelsen bedre og dårligere. Stress kan innsnevre hukommelsen slik at perifere begivenhe-

---

⁵² Hjort (1995) side 71 og 72

⁵³ Rønneberg (2000) side 230-231

⁵⁴ Langballe (2007) side 15

⁵⁵ Rønneberg (2000) side 216-218

⁵⁶ Magnussen (2004) side 225

⁵⁷ Rønneberg (2000) side 230-231

⁵⁸ Magnussen (2004) side 221

⁵⁹ Magnussen (2004) side 220

⁶⁰ Baugerud (2014)

ter ikke huskes så godt, mens de viktige hendelsene blir husket spesielt godt da konsentrasjonen rettes mot de sentrale begivenhetene på bekostning av de perifere.⁶¹

4.4 Begrepsavklaring

En del begreper brukes ofte når dommeravhør av barn vurderes, og vil bli brukt i kapittel 5 og 6. For eksempel gjentas det i flere av dommene jeg har undersøkt at barna fremstår troverdige og pålitelige. Konsistens og påvirkelighet er også begreper som ofte nevnes i vurderingen av dommeravhøret. Nedenfor følger en avklaring av disse begrepene. Jeg redegjør også for hva som menes med vold og seksuelle overgrep mot barn i kapittel 4.4.4 og 4.4.5.

4.4.1 Barns troverdighet, pålitelighet og sannferdighet

Med barns troverdighet siktes det vanligvis til om det barnet kommer med er pålitelige utsagn som stemmer overens med virkeligheten. En forklaring kan fremstå troverdig så lenge man ikke har grunn til å tro noe annet. Derfor har andre forhold innvirkning på troverdigheten. Barnas troverdigheten påvirkes av om forklaringen forankret i øvrige bevis fremstår god og overbevisende.⁶² Spørsmål om troverdighet knyttes ofte til om barnet i kraft av sin alder, umodenhet og avhengighet til voksne kan være sannferdige vitner.⁶³ Med å være sannferdig menes det at man forteller sannheten.

Vurdering av barns pålitelighet blir i praksis ofte gjort gjennom en vurdering av fravær eller tilstedeværelse av feilkilder i barnets forklaring. Det er likevel nesten utenkelig at det ikke finnes noen form for feilkilder eller punkter å kritisere enten før eller under dommeravhøret.⁶⁴ Ved vurderingen av barns pålitelighet er det en rekke momenter som må tas i betraktning, som barnets alder og utvikling, psykiske helse, verbale evne, hukommelse, samt barnets sosiale situasjon.⁶⁵

For eksempel i LB-2013-186553: «[...] lagmannsretten finner barnas forklaringer om krenkelsene **troverdige**». LE-2013-130103: «Jentene fremstod som **troverdige**, [...]». LG-2014-49715: «Forklaringen er fremkommet i et dommeravhør og fremstår som **troverdige**». LA-2013-123645: «Slik lagmannsretten ser det, er den forklaringen B har gitt i dommeravhøret kort tid etter hendelsene, svært **troverdige og pålitelig**, [...]».

---

⁶¹ Christianson (1996)

⁶² Graver (2009)

⁶³ Langballe (2007) side 868-877

⁶⁴ Rønneberg (2000) side 230-231

⁶⁵ Rønneberg (2000) side 221

4.4.2 Konsistens

Med konsistens menes at det refererte innholdet er stabilt over tid, og at de samme detaljene gjengis ved flere anledninger i gjenfortelling av bestemte hendelser.⁶⁶ Konsistens i gjenfortalt informasjon er ofte en indikasjon på nøyaktigheten i vitneforklaringen, og dermed også om fortellingen er sann eller ikke.⁶⁷ Om barnet forklarer seg sammenfallende og konsistent, eller om barnet endrer forklaring, er av betydning for bevisvurderingen av dommeravhøret. Likevel kan korreksjoner og endringer i vitneforklaringer være barnas ulike forsøk på å beskrive en hendelse tydelig.⁶⁸ Springende forklaringer er derfor ikke ensbetydende med at barna snakker usant.

4.4.3 Påvirkelighet

Barns hukommelse og minne er mer påvirkelig enn voksnes. Barn har i større grad enn voksne vanskeligheter med å skille mellom hva som har skjedd og hva de har blitt fortalt.⁶⁹ Undersøkelser viser at det er klare aldersforskjeller når det gjelder barns påvirkelighet. Førskolebarna er mer påvirkelige enn de eldre barna.⁷⁰

Forskning på barns pålitelighet viser at informasjon gjengitt spontant og fritt er mest nøyaktig, fordi den har fremkommet uten noen form for påvirkning eller ledelse av avhøreren.⁷¹ Barn tror i utgangspunktet at det voksne sier er riktig og fornuftig, og prøver å svare det de mener de voksne vil høre. Dette selv om de ikke engang skjønner spørsmålet.⁷² Likevel vil ofte ren gjenfortelling gi minst informasjon i forhold til konkrete spørsmål, slik at avhører må stille spørsmål for å få frem bevis for den straffbare handlingen. Selve intervjuetoden har derfor stor betydning for om barna fremstår påvirket eller ikke.

Det var tidligere et sterkt ønske om at barna ikke skulle snakkes med om saken før dommeravhøret var gjennomført for å unngå muligheten for påvirkning, noe som i praksis er nesten umulig.

---

⁶⁶ Langballe (2007) side 2

⁶⁷ Langballe (2007) side 2 og i Gamst (2003) side 623 og 624

⁶⁸ Gamst (2005) side 629

⁶⁹ Rønneberg (2000) side 230-231

⁷⁰ Rønneberg (2000) side 223

⁷¹ Gamst (2005) side 623

⁷² Magnussen (2004) side 226

4.4.4 Vold mot barn

I de fleste saker som gjelder vold mot barn skjer innad i familien. Hva voldsbruken består i er varierende, og avgjørende for hvilken straffebestemmelse som er overtrådt. Hvis volden innebærer gjentatte krenkelser ved ulike anledninger, og at voldsbruken pågår over noe tid regnes dette som mishandling. Mishandling i nære relasjoner rammes av strl. § 219. Strafferammen i § 219 er 4 år, ved grove tilfeller inntil 6 år. Hvis det ikke er tale om gjentatte hendelser som har pågått over lengre tid rammes voldsbruken kun av § 228. Strafferammen for legemsfornærmelser er 1 år. Hvis volden medfører skade kan det idømmes straff inntil 4 år. Straffenivået er generelt vesentlig lavere ved overtredelse av §§ 228 enn 219.⁷³

4.4.5 Seksuelle overgrep mot barn

Straffeloven skiller mellom tre hovedkategorier av seksuelle overgrep: seksuell omgang, seksuelle handlinger og seksuelt krenkende adferd. Seksuell omgang jf. strl. §§ 192-199 gjelder de groveste tilfellene. Strafferammen for seksuell omgang med barn under 16 år er 6 år jf. § 196. Strafferammen for seksuell omgang med barn under 14 år er 10 år, mens det kan idømmes 21 års fengsel for seksuell omgang med barn under 10 år, jf. § 195. Seksuell handling jf. § 200 avgrenses oppad mot seksuell omgang, og nedad mot seksuelt krenkende adferd jf. § 201. Ved seksuelle handlinger kan det ha vært fysisk kontakt mellom tiltalte og fornærmede, mens det sjeldent har vært det i saker som rammes av § 201. Strafferammen for seksuelle handlinger med barn under 16 år er 3 år.⁷⁴

---

⁷³ Andenæs (2008) side 66

⁷⁴ Andenæs (2008) side 140 og 141

5 Når blir dommeravhørene tillagt avgjørende vekt?

Tidligere i oppgaven har jeg redegjort for bakgrunnen for dommeravhør av barn, beviskrav og bevisvurderingen. Jeg skal nå konkret se på bevisverdien av dommeravhørene. Hoveddelen i denne oppgaven består av analyse av rettspraksis. Først gjør jeg rede for dommer hvor dommeravhørene blir tillagt avgjørende vekt i kapittel 5, deretter dommer hvor dommeravhøret ikke blir tillagt avgjørende vekt i kapittel 6. I kapittel 7 avslutter jeg med en sammenfatning og konklusjon.

I 33 av de 47 undersøkte dommene tillegges dommeravhøret avgjørende vekt. 25 av dommene er domfellende. Fire av dommene er frifinnende jursaker. Her er det ikke redegjort for bevisvurderingen under skyldspørsmålet, men det er idømt erstatning på bakgrunn av dommeravhøret. Derfor vil disse dommene kun bli nevnt i kapittel 5. I disse dommene er kravet til sannsynlighet lavere da det gjelder sivile krav som forklart i kapittel 3.3. De fire siste av disse 33 dommene vil også bli nevnt under kapittel 6, da disse dommene enten har mer enn én tiltalt eller mer enn én fornærmet, og dommeravhøret tillegges ulik bevisverdi.

Kapittel 5 er inndelt i syv underkapitler. I hvert av kapitlene presenteres ulike momenter som taler for at dommeravhøret skal tillegges økt bevisverdi. Det er hvis avhøret har støtte i direkte bevis (5.1), støtte i indisiebevis (5.2), at barnet forklarer seg konsist (5.3), og at barnet forklarer seg detaljert (5.3). Barnets adferd både i og utenfor avhøret kan ha betydning (5.5.), samt om barnet korrigerer avhøreren ved misforståelser (5.6). I tillegg kan det ha betydning om det foreligger grunner for at barnet bevisst lyver (5.7).

5.1 Dommeravhøret har støtte i direkte bevis

Det første momentet som styrker dommeravhørets bevisverdi er at forklaringen har støtte i direkte bevis. Det er sjeldent det dømmes utelukkende på bakgrunn av hva som er fortalt i dommeravhøret. De fleste dommeravhørene har støtte i annen bevisførsel. I dette kapitlet har jeg valgt å følge inndelingen av bevismidlene slik de er inndelt i *Norsk straffeprosess*.⁷⁵ Andenæs skiller mellom direkte bevis og indisiebevis. Direkte og indisiebevis kan igjen deles i kategoriene vitneforklaringer og reelle bevismidler. Jeg har valgt å presentere direkte bevis i kapittel 5.1 og indisiebevis i kapittel 5.2.

Med direkte bevis menes det fremlagte bevismidler som belyser hva som faktisk har skjedd. Disse bevisene sier direkte noe om det straffbare forhold. Det er for eksempel vitneforklaring-

---

⁷⁵ Andenæs (2009) side 163-167

er fra personer som har vært til stede, eller reelle bevismidler, for eksempel dokumentbevis, som konkret knytter seg til handlingen.⁷⁶ Jeg gjør først rede for dommer hvor dommeravhøret har hatt støtte i direkte bevis i form av vitneforklaringer i kapittel 5.1.1. Deretter presenterer jeg dommer hvor dommeravhøret har støtte i direkte bevis i form av reelle bevismidler i kapittel 5.1.2.

5.1.1 Vitneforklaringer

Vitneforklaringer er som nevnt tidligere sentrale bevis spesielt i saker som omhandler barn. Denne oppgaven handler primært om det fornærmede barnets vitneforklaring. Ofte vurderes barnets forklaring opp mot tiltaltes. Vitneforklaringer som direkte bevis kommer fra vitner som har vært tilstede da handlingen ble begått. Det barnet forteller i dommeravhør kan støttes opp av forhold tiltalte erkjenner (kapittel 5.1.1.1), samt andre vitner som har sett hva som har skjedd (kapittel 5.1.1.2).

5.1.1.1 Tilståelse

Selv om saker som gjelder vold og seksuelle overgrep mot barn ofte står ord mot ord, erkjenner tiltalte delvis det han/hun er tiltalt for i fem av dommene fra 2014. Med dette erkjennes da at deler av det barna har fortalt i dommeravhør stemmer. Tiltaltes forklaring er på lik linje som fornærmedes forklaring viktige bevis. Spesielt hvis tiltalte tilstår er dette av sentral betydning i straffesaker. Uriktige tilståelser kan forekomme, men generelt tillegges tilståelser stor vekt.⁷⁷

I de fire første dommene blir tiltalte dømt utover det han/hun har erkjent. Samtlige tilståelser er derfor bare delvise. Barna har i dommeravhør fortalt om en rekke hendelser, og tiltalte bekrefter at deler av dette stemmer. Lagmannsretten fester i disse dommene ikke lit til tiltaltes forklaring, og mener dommeravhøret skal tillegges avgjørende vekt. En av disse dommene er LA-2013-123645. I denne saken har den 14 år gamle fornærmede gutten forklart seg om morens grove mishandling blant annet i form av slag over en periode på nesten ett år. Moren beklaget å ha slått sønnen, men erkjente at hun ved en anledning hadde kløpet ham. Retten la avgjørende vekt på dommeravhøret og moren ble dømt til fengsel i 2 år.

LA-2013-123645: «*Om dette har hun forklart at hun mistet tålmodigheten etter at han hadde begått nok et tyveri, og hun hadde da **kløpet** ham i øret og holdt i overarmene hans og ristet ham.*»

---

⁷⁶ Andenæs (2009) side 167

⁷⁷ Andenæs (2009) side 169

Neste dom er LG-2014-49715 som også gjelder vold i nære relasjoner. I dommeravhør forteller sønnen at faren pleide å slå ham på rumpa. Faren erkjente i tingretten at han kanskje ved en anledning hadde gitt en av ungene et klaps på baken, men ikke i det omfang sønnen fortalte om i dommeravhør. Lagmannsretten festet ikke lit til tiltaltes forklaring, og la dommeravhøret til grunn for domfellelsen. Den tredje dommen er LB-2013-174548. I dommeravhør forteller barna at de har blitt slått av faren. Tiltalte erkjenner at han har puffet barna, men at han aldri har slått dem. Lagmannsretten fester ikke lit til tiltaltes forklaring, og legger avgjørende vekt på dommeravhørene. Han dømmes til fengsel i 8 måneder.

LB-2013-174548: «Lagmannsretten fester ikke lit til tiltaltes forklaring om at han ikke har utøvd vold, men ved enkelte anledninger **puffet lett** til barna for å få dem til å skynde seg e.l.»

Delvis tilståelse finnes også i LG-2013-176130. I dommeravhør har to jenter fortalt om gjentatte overgrep over en periode på halvannet år, og tiltalen gjelder seksuell omgang med barn under ti år. Tiltalte erkjente ett tilfelle, men retten festet ikke lit til hans forklaring. Lagmannsretten legger jentenes forklaring i dommeravhør til grunn. Straffen ble som utgangspunkt satt til fengsel i 5 og et halvt år, men ble satt ned 1 år på grunn av liggetid hos politiet.

Den femte, og siste dommen der tiltalte har erkjent deler av forholdene, gjelder seksuelle overgrep. I denne saken blir ikke tiltalte domfelt utover det han har erkjent. I LB-2013-124951 er en 18 år gammel gutt tiltalt for seksuell omgang med barn under 14 år. Jenta har i dommeravhør fortalt om den seksuelle omgangen, og i det vesentlige slutter tiltalte seg til jentas forklaring. Han tilstår den seksuelle omgangen med fornærmede, med unntak av at han mente han ikke visste at hun var under 14 år. Opplysninger om jentas alder var ikke et tema i dommeravhøret, og er derfor ikke relevant for denne oppgaven.

5.1.1.2 Barnet forklarer seg sammenfallende med andre vitner som har sett handlingen

Dommeravhøret kan også ha støtte i vitneforklaringer fra andre personer enn tiltalte som har vært tilstede da det straffbare forhold fant sted. I saker som omhandler seksuelle overgrep og mishandling er det som nevnt i kapittel 4 ofte kun tiltalte og fornærmede tilstede. I tolv av sakene fra 2014 hvor dommeravhøret blir tillagt avgjørende vekt, er det andre vitner tilstede. Vitnene forteller sammenfallende med det som har kommet frem i dommeravhør. Samtlige av disse vitnene er selv fornærmet i saken. I en av sakene kan mor bekrefte volden som er påstått i dommeravhør, ellers er vitnene som har vært tilstede utelukkende selv barn.

Dommen hvor mor også kan bekrefte at barna har blitt utsatt for vold er LB-2014-63695. I dommeravhør forteller begge barna at de i tillegg til å bli slått selv, har vært vitne til at den

andre ble slått. Far er tiltalt for overtredelse av strl. § 219. Moren har fortalt i et politiavhør som blir lest opp i retten at faren har slått barna. Retten finner det etter dette bevist at faren har utøvd vold mot barna, men ikke i det omfang barna forteller. Retten kom til at den påviste volden rammes av strl. § 228. Det kommer ikke helt tydelig frem i dommen hvorfor det ikke legges mer vekt på dommeravhøret.

LB-2014-63695: «Under ankeforhandlingen ble deler av tiltaltes **fraseparerte ektefelles** politiavhør 10. november 2012 opplest, da hun ikke ønsket å avgi forklaring for retten. I avhøret fortalte hun blant annet at **tiltalte har slått barna med flat hånd**, for eksempel på låret, hvis de var ulydige. [...] I dommeravhør 27. november 2012 har den eldste sønnen forklart at han har sett at søsteren er blitt slått av faren med flat hånd, på samme måte som han selv har blitt slått når han har vært ulydig».

I seks av dommene hvor det er andre vitner som har sett handlingen, og saken gjelder vold, er vitnene barn. Voldsbruken er skjedd i påsyn av søsken. I LH-2014-73532 forteller den fornærmede jenta i dommeravhør om at faren har utøvet vold og fremsatt krenkende uttalelser til henne over en periode på minst halvannet år mens hun var 12-13 år gammel. Det legges vekt på brorens bekreftelse av at søsteren ble slått hjemme. Faren var tiltalt for overtredelse av strl. § 219 og ble dømt til fengsel i 10 måneder. I LB-2014-13067 forteller to barn i dommeravhør om vold bestående av slag fra både mor og far over lengre tid. De forteller også at de har vært vitne til vold mot hverandre. Barna forklarer seg sammenfallende om volden. Faren fikk 1 år og 9 måneders fengsel, mens moren fikk 1 år og 3 måneder. LE-2013-212301 gjelder både mishandling og seksuelle overgrep begått av far. I dommeravhør har de tre fornærmede døtrene fortalt om episoder som rammes av § 219, og barna forteller sammenfallende om hendelse da skjedde i hverandres påsyn. Dette er en juriesak hvor bevisvurderingen ikke begrunnes. Far dømmes også for seksuelle overgrep mot den ene datteren, uten at det konkret gjøres rede for bevisvurderingen for disse forholdene. Straffen ble satt til fengsel i 1 år og 6 måneder. LB-2013-186553 gjelder mishandling. I dommeravhør forteller alle tre barna at de har vært vitne til at søsknene ble slått, kløpet og dratt i ørene, i tillegg til volden de har blitt utsatt for selv. Dommeravhøret ble tillagt avgjørende vekt da forklaringene var sammenfallende. De tiltalte ble dømt i henhold til tiltalen, med unntak av at det ikke ble funnet bevist at barna hadde måttet stå innestengt lenge i kjelleren. Foreldrene ble dømt til 1 år og 3 måneder i fengsel hver.

LB-2013-186553: «Det er lagmannsrettens syn at barnas forklaringer er nokså **sammenfallende** når det gjelder de tiltaltes handlinger og intensiteten av disse.»

LG-2013-130129 gjelder vold hvor en far har mishandlet seks av sine syv barn over en lengre periode. Volden har skjedd mens de andre barna har vært til stede, og de forklarer seg sammenfallende om voldsbruken. Faren ble dømt til fengsel i 1 år.

LG-2013-130129: «Barna ble påført krenkelsene i **hverandres påsyn**.»

LA-2014-16382 gjelder vold både mot samboer og barn. I dommeravhør har en jente forklart at hun og søsknene ble utsatt for vold av faren. Hennes eldre søsken kunne bekrefte volden da det hadde skjedd i hverandres påsyn. Retten la avgjørende vekt på at forklaringene var sammenfallende, og faren ble dømt til 3 år i fengsel, men tiltalen gjaldt som nevnt også vold mot samboeren. I LE-2013-130103 forteller to døtre i dommeravhør om mishandling begått av faren over en periode på omtrent tre år fra de var fem og seks år gamle. Begge jentene hadde vært vitne til at den andre ble slått av faren, og forteller sammenfallende om volden. Dette legger retten vekt på. Saken gjaldt også vold mot kona, og faren ble dømt til fengsel i 1 år og 6 måneder.

LE-2013-130103: «Jentene fremstod som troverdige, deres forklaringer var **sammenfallende** [...]. At det dreier seg om samme type vold, samt at **begge jentene har vært vitne til at den andre har blitt slått**, styrker troverdigheten i forklaringene».

Også i LB-2014-95850 dømmes faren for vold mot sønnen på bakgrunn av dommeravhøret. I denne saken er faren tiltalt for å ha mishandlet seks av barna sine. De to yngste forklarer seg i dommeravhør. Faren frifinnes for vold mot det yngste barnet, og derfor vil denne saken bli nevnt i kapittel 6. Dommeravhøret av den nest yngste gutten blir lagt til grunn. Søsknene kan fortelle at denne broren ble utsatt for vold i deres påsyn. Tiltalte ble dømt til fengsel i 5 år.

Tre av de tolv sakene fra 2014 der det har vært vitner tilstede som forklarer seg sammenfallende med dommeravhøret, gjelder seksuelle overgrep. LE-2013-102513 er en incestsak hvor foreldrene har forgrepet seg grovt på barna så lenge de kan erindre. I lagmannsretten ble moren dømt til 18 års fengsel, og faren 17 år. De tre guttene har vært vitne til hverandres overgrep, og har også blitt tvunget til å forgripe seg på hverandre. LB-2013-210963 gjelder en bestefar som har forgrepet seg på to av barnebarna sine. I dommeravhør har en av jentene fortalt om hendelser som den andre jenta har sett, og de forklarer seg sammenfallende om disse overgrepene. Bestefaren ble domfelt til fengsel i 5 år og 3 måneder. LB-2013-55330 gjelder seksuelle overgrep mot tre jenter. I dommeravhør forteller jentene at overgrepene er skjedd i hverandres påsyn, og de forklarer seg sammenfallende om hva som har skjedd. Dette vektlegges, men dette er en jurysak hvor den øvrige bevisvurderingen ikke er gjort rede for. Tiltalte ble dømt til fengsel i 4 år.

5.1.2 Reelle bevismidler

Med reelle bevismidler menes bevisende gjenstander. Til forskjell fra vitneforklaringer er dette for eksempel fotografier eller dokumenter som legges frem i retten og kan granskes.⁷⁸ I

---

⁷⁸ Andenæs (2009) side 63

dette kapitlet presenteres dommer der de reelle bevismidlene har direkte med det straffbare forhold å gjøre. I to av dommene fra 2014 der det er foretatt dommeravhør foreligger det direkte dokumentbevis som støtter opp om det barna har fortalt. Begge sakene gjelder seksuelle overgrep.

I LB-2014-61313 har den fornærmede jenta forklart i dommeravhør om overgrep begått av onkelen. Vitneforklaringen i dommeravhøret ble underbygget av bildebevis. På tiltaltes PC ble det funnet seksualiserte bilder av jenta. Han ble dømt for overgrep mot jenta, samt oppbevaring av seksualiserte bilder av barn, til fengsel i 5 år. I LB-2013-99544 ble tiltalte domfelt for å ha foretatt seksuelle handlinger med ektefellens tolv år gamle datterdatter ved to anledninger. Jenta hadde i dommeravhør fortalt om hendelsene, og hadde i tillegg skrevet om dette i dagboken sin. Dagboken ble lagt frem i retten. Lagmannsretten mente det styrket jentas forklaringer i dommeravhøret at opplysningene var fremkommet på to forskjellige måter. Den 65 år gamle mannen ble dømt til fengsel i 120 dager.

LB-2013-99544: «Det styrker opplysningene fornærmede har gitt at de er fremkommet på to forskjellige måter.»

5.2 Dommeravhøret har støtte i indisiebevis

Det andre momentet som taler for at dommeravhøret skal tillegges avgjørende vekt er at det har støtte i indisiebevis. Dette er bevis som ikke har direkte med det straffbare forhold å gjøre, men som likevel er egnet til å belyse saken. Indisiebevis forklarer omstendigheter som i seg selv ikke har rettslig betydning, men som kan underbygge øvrig bevisførsel. For eksempel er det ikke ulovlig for voksne å være alene med barn. Derimot hvis barnet har merker på kroppen som kan tyde på voldsbruk etter å ha vært alene med den voksne, kan dette være et indisiebevis på at noe straffbart har funnet sted. Andenæs poengterer i sin bok at det ikke nødvendigvis er de direkte bevisene som er de sikreste. Indisiebevis kan skape langt sterkere visshet enn direkte bevis.⁷⁹ Spesielt i saker der barn er fornærmet, og saken står ord mot ord, kan indisiebevis være fellende. Jeg har igjen brukt Andenæs' sin inndeling og skiller mellom indisiebevis i form av vitneforklaringer i kapittel 5.2.1 og indisiebevis i form av reelle bevismidler i kapittel 5.2.2.⁸⁰

5.2.1 Forklaring fra andre vitner

Vitneforklaringer fra andre enn tiltalte og fornærmede er vanlig i saker som omhandler barn. Forklaringene kan underbygge det som kommer frem i dommeravhøret, og dermed styrke

---

⁷⁹ Andenæs (2009) side 167

⁸⁰ Andenæs (2009) side 163-167

avhørets bevisverdi. Barna kan også ha fortalt andre om hendelsene, og hvis dette er sammenfallende forklaringer med det som er forklart i dommeravhøret styrkes bevisverdien. I dommene jeg har undersøkt kan denne type vitneforklaringer hovedsakelig deles mellom vitner som kan bekrefte detaljer fra dommeravhøret (kapittel 5.2.1.1) og forklaringer fra vitner barna har fortalt om hendelsene til (kapittel 5.2.1.2).

5.2.1.1 Vitner som kan bekrefte detaljer fra barnas dommeravhør

Et moment som tillegges vekt i flere av dommene er at detaljer som kommer frem i dommeravhøret blir bekreftet av andre. Dette taler for at barnet snakker sant, eller at tiltalte ikke snakker sant, og tillegger dermed dommeravhøret økt bevisverdi. I fem av sakene fra 2014 der det er foretatt dommeravhør poengteres det at det fornærmede forteller i dommeravhør blir trodd blant annet fordi vitner kan støtte opp om detaljer i avhøret.

Den ene saken, LG-2013-169267, gjelder vold, og far er tiltalt for legemsfornærmelse etter strl. § 228. I dommeravhør har den fornærmede gutten fortalt at han ble slått i ansiktet av faren. Det ble lagt vekt på at broren til gutten delvis så hendelsen, da han befant seg i rommet utenfor, og så at faren slo. Moren kan også bekrefte at tiltalte var svært sint, og løp etter sønnen opp på rommet. Lagmannsretten festet ikke lit tiltaltes forklaring om at det ikke var snakk om slag, og han ble dømt til en bot på 10.000 kroner.

De fire siste sakene fra 2014 gjelder seksuelle overgrep. Ofte forklarer barna seg konkret og detaljert om tid og sted for overgrepene. Hvis noen kan bekrefte at barnet har vært alene med tiltalte på de aktuelle tidspunktene gjør dette at dommeravhøret tillegges høyere vekt.

LB-2014-61313 gjelder seksuelle overgrep, og er nevnt tidligere da dommeravhøret også hadde støtte i direkte bevis i form av seksualiserte bilder av jenta. I tillegg ble det vektlagt at detaljer om tid og sted for hvor overgrepene hadde skjedd kunne bekreftes av andre. I LE-2014-59461 forteller en jente i dommeravhør om seksuelle overgrep begått av faren. Moren kunne bekrefte at tiltalte var alene med jenta på de aktuelle tidspunktene, og faren ble domfelt til fengsel i 5 år.

LG-2013-176130 er også nevnt tidligere, da tiltalte erkjente et tilfelle av seksuelle overgrep overfor to jenter. Jentene fortalte i dommeravhør detaljert om tid og sted for hvor overgrepene hadde skjedd, og øvrige vitner kunne bekrefte at barna var alene med tiltalte på de aktuelle tidspunktene.

LG-2013-176130: *«Lagmannsretten har bygget på den samlede bevisførsel, herunder de fornærmedes forklaringer i dommeravhør [...] samt forklaring fra vitner om i hvilket omfang tiltalte var alene med barna.»*

I LB-2013-99544 er også nevnt tidligere da dommeravhøret hadde støtte i direkte dokumentbevis i form av en dagbok. I tillegg ble det vektlagt at detaljer om når overgrepene hadde funnet sted ble bekreftet av andre. Jenta fortalte i dommeravhør at hun og tiltalte hadde vært alene hjemme i hans hus da overgrepene skjedde. Tiltaltes ektefelle, som var fornærmedes mor, kunne bekrefte at tiltalte og fornærmede ved disse anledninger hadde vært alene i hans bolig. Mannen ble domfelt for seksuelle handlinger mot jenta ved to anledninger til fengsel i 120 dager.

5.2.1.2 Forklaringer fra vitner barna har fortalt om hendelsene til

Det legges også en viss vekt på vitneførsel av personer barna har fortalt om hendelsene til. Hvis barna mer eller mindre uoppfordret har fortalt andre om hva som har skjedd, kan dette tale for at barnet snakker sant i dommeravhøret. Dette har forbindelse med andre momenter, som at barna ved å fortelle andre uoppfordret om hendelse ikke fremstår påvirket eller forledet til å fortelle som de gjør som redegjort for i kapittel 4. Hvis barna forteller ulike personer om hendelsene, og det i stor grad er sammenfallende forklaringer, taler dette også for at barna snakker sant. Dette har sammenheng med konsistens; ved konsistente forklaringer i dommeravhør tillegges avhøret høyere bevisverdi kontra ved endrede og springende forklaringer som nevnt i kapittel 4. I ti av sakene fra 2014 poengteres det at forklaringene i dommeravhøret underbygges av sammenfallende og konsistente forklaringer.

Tre av sakene hvor barna har fortalt andre om hendelsene gjelder seksuelle overgrep. I samtlige av sakene ble tiltalte frifunnet for straff, men ble dømt til å betale erstatning, blant annet på bakgrunn av vitneforklaringene. Dommeravhøret ble altså lagt til grunn i det sivile kravet. LG-2014-100949 gjelder seksuelle overgrep mot to jenter, hvorav den ene er datteren til tiltalte. Juryen frifant tiltalte for straff, og det er derfor ikke redegjort for bevisvurderingen under skyldspørsmålet, men fagdommerne idømte tiltalte å betale erstatning til jentene. Det ble lagt vekt på at det jentene hadde fortalt mødrene sine og helsesøster var sammenfallende med det som ble forklart i dommeravhør.

LG-2014-100949: «[...] så legges det avgjørende vekt på de forklaringer som jentene har gitt i dommeravhørene, jf. over, og i **samtaler barna har hatt med sine mødre** og den **samtale C hadde med helsesøster** 21.08.2012. Basert på det som er fremkommet under bevisførselen er det stort sammenfall mellom det som er fremkommet i dommeravhør og de nevnte samtaler, slik lagmannsretten ser saken.»

Også i LE-2014-64765 og i LG-2013-10492 hvor tiltalte frifinnes, men må betale erstatning, legges det vekt på at jentene har fortalt andre om overgrepene, og at forklaringene deres er sammenfallende. Dette styrker troverdigheten av dommeravhørene.

De syv andre dommene hvor det vektlegges at barna har fortalt andre om hendelsene gjelder vold mot barn. I LH-2014-115515 har den fornærmede jenta fortalt andre om volden hun har blitt utsatt for, og det hun har fortalt andre er sammenfallende med det hun har forklart i dommeravhør. LH-2014-73532 er nevnt tidligere da broren hadde vært vitne til volden mot søsteren. I tillegg ble det vektlagt at den fornærmede jenta hadde fortalt andre om hendelsene, både til sosiallærer, en venninne og venninnens mor. Hennes sammenfallende forklaringer til ulike personer styrket bevisverdien av dommeravhøret, og faren ble domfelt.

LH-2014-73532: *«Lagmannsrettens bevisbedømmelse beror i hovedsak på fornærmedes forklaring i dommeravhør av 9. august 2012, sammenholdt med forklaringene til G og til D i dommeravhør 5. april 2011. Fornærmedes forklaring støttes ytterligere av forklaringen til H og moren hennes, I, som hun dro til da hun rømte hjemmefra i juli 2012.»*

LB-2014-13067 er også nevnt tidligere da volden hadde skjedd i påsyn av søsken. I tillegg var forklaringen i dommeravhøret sammenfallende med hva barna hadde fortalt legen som gjennomførte den rettsmedisinske undersøkelsen, kontaktlæreren på skolen, og personene som hadde ansvar for barnas beredskapshjem. Faren ble domfelt for å slått begge barna over lengre tid, og moren ble dømt for medvirkning.

LB-2014-13067: *«Innholdet i dommeravhørene samsvarer også godt med det C og D fortalte til lege Anne Lindbo, [...] Det vises for det første til forklaringen fra Cs kontaktlærer, E, som bekreftet at C overfor henne opplyste at han ble slått av sin far og at faren benyttet et belte til å slå med. [...] Både Lunewski og Engerli har opplyst at C og D - etter at foreldrene ble fratatt omsorgen - flere ganger uoppfordret har fortalt om volden som de ble utsatt for [...]»*

LB-2013-186553 er også nevnt tidligere da søsknene var vitne til volden mot hverandre. Det vektlegges også at det eldste barnet har fortalt kontaktlæreren sin, beredskapsmoren og rektor ved skolen om vold i hjemmet. Foreldrene ble dømt til fengsel i 1 år og 3 måneder for vold og trusler mot tre barn over en periode på omtrent tre år. LE-2013-130103 er nevnt tidligere da volden skjedde i hverandres påsyn. Jentene har i tillegg fortalt barnehageansatte om at de ble utsatt for vold hjemme. Det jentene hadde fortalt de ansatte var sammenfallende med det som ble fortalt i dommeravhør. Dette styrket bevisverdien av avhøret, og faren ble domfelt.

LE-2013-130103: *«Videre viser lagmannsretten til uttalelser fra vitnet G, som var ansatt i barnehagen jentene gikk i. Ifølge G hadde D i 2009 sagt at mamma slo henne på baken og på hendene.»*

LG-2013-130129 er nevnt tidligere da volden mot de fem barna hadde skjedd i hverandres påsyn. Flere av barna hadde også fortalt andre personer om hendelsene, som også kom og avga forklaring i retten. Barnas forklaringer i dommeravhøret ble underbygget av dette da forklaringene var sammenfallende.

LG-2013-130129: «*Barnas forklaringer har støtte i annen bevisførsel i saken, blant annet forklaringer fra vitnene K og L.*»

I LB-2014-52616 ble foreldrene til et tvillingpar frifunnet for overtredelse av strl. § 219. De ble likevel idømt å betale erstatning. Retten la blant annet vekt på at gutten hadde forklart seg sammenfallende, også til andre personer. Det redegjøres for bevisvurderingen under skyldspørsmålet som endte med frifinnelse, og jeg vil derfor kommet tilbake til denne dommen i kapittel 6.

LB-2014-130129: «*Det legges særlig vekt på at guttene både overfor lærere på skolen og i to dommeravhør har forklart at de har vært utsatt for vold fra foreldrene i form av blant annet slag med belte og kost, samt fosterfar Ms forklaring*»

5.2.2 Reelle bevismidler

I syv av de 33 dommene fra 2014 hvor dommeravhøret tillegges avgjørende legges det frem indisiebevis i form av reelle bevismidler. Samtlige er dokumentbevis. Fire av sakene gjelder vold mot barn, der det legges det frem bilder av sår og merker som skal stamme fra mishandlingen. LB-2013-186553 gjelder mishandling av tre barn, og er nevnt tidligere da volden skjedde i påsyn av hverandre, og de hadde fortalt andre om hendelse. Her ble det i tillegg lagt frem bilder av sår/merker fra den medisinske undersøkelsen som ble foretatt av barna. Bildene ga ingen klare bevis for at barna hadde blitt utsatt for vold, men det ble påpekt at barna hadde merker på kroppen på steder barn vanligvis ikke pådrar seg ved lek og aktivitet. Begge foreldrene ble dømt til fengsel i 1 år og 3 måneder.

LB-2013-186553: «*De medisinske undersøkelsene av barna som ble foretatt 8. november 2012, to dager etter dommeravhørene, gir ingen klare bevis for at barna har blitt utsatt for vold, da merkene/arrene også kan skyldes andre forhold. Det er imidlertid påpekt at enkelte av hudforandringene hos barna er på steder på kroppen hvor barn vanligvis ikke pådrar seg skade ved lek/aktivitet.*»

LH-2014-115515 er også nevnt tidligere da den fornærmede jenta hadde fortalt andre om volden. Jentas forklaringer i dommeravhøret om både psykisk og fysisk vold hadde også støtte i fotodokumentasjon av sår og blåmerker som skulle stamme fra farens mishandling. Faren ble dømt i henhold til tiltalen til fengsel i 1 år og 2 måneder, mens dommeravhøret ikke ble lagt til grunn for morens tiltale. Denne dommen vil derfor også bli nevnt i kapittel 6. LA-2013-123645 er nevnt tidligere da moren delvis erkjente forholdene kun var tiltalt for. I tillegg

forelå det fotodokumentasjon som bekreftet det gutten fortalte i dommeravhør. Gutten hadde forklart hvordan hudskadene på kroppen hans oppsto, og hvor på kroppen de ble påført. Legeerklæringen med bilder av merkene på kroppen underbygget forklaringene til gutten, og dommeravhørets bevisverdi økte slik at moren ble domfelt utover det hun hadde tilstått. LA-2013-56193 forteller en jente om vold. Som støtte for hennes fremstilling i avhøret ble det fremlagt bilder av bloduttredelser i ansiktet som skulle stamme fra mishandlingen. Faren ble domfelt til fengsel i 1 år for mishandling av datteren fra hun var seks til hun ble 13 år.

Der dokumentbevis styrker dommeravhørets bevisverdi gjelder tre av sakene seksuelle overgrep. I to av sakene legges det frem logg av kommunikasjon tiltalte og fornærmede har hatt på sosiale medier. I LH-2013-156113 legges det avgjørende vekt på fornærmedes forklaring i dommeravhør. Saken gjelder seksuelle overgrep mot barn under 14 år. Fornærmedes forklaringer støttes opp av logger fra kommunikasjon på sosiale medier mellom tiltalte og fornærmede. Innholdet i kontakten viser et klart seksuelt innhold som bekrefter det jenta fortalte i dommeravhør. LA-2014-96635 gjelder voldtekt. Tiltalte ble dømt til samfunnsstraff. Det den fornærmede jenta har forklart i dommeravhør ble underbygget av en fremlagt chattelogg fra Facebook hvor hun anklager tiltalte for voldtekt, og tiltalte beklager det som har skjedd. I retten mente tiltalte at det ikke var han som brukte denne kontoen.

LA-2014-96635: *«Retten vurderer at hennes forklaring støttes opp av den samtalen som fant sted på Facebook umiddelbart etter at hun kom hjem, og hvor hun anklager tiltalte for voldtekt. Retten finner det åpenbart at det er tiltalte hun «snakket» med ved denne samtalen, til tross for hans benekting av dette.»*

LB-2014-47053 gjelder seksuell handling med barn under 16 år, og det legges frem overvåkningsbilder og kontoutskrift som støtte for det jenta forteller i dommeravhør. En ung jente fortalte om seksuelle krenkelser i en svømmehall. Jenta beskrev gjerningspersonen, som først ble pågrepet et halvt år senere. Tiltaltes forklaring var preget av en rekke motsigelser, han var unnvikende i sine svar og påsto at han ikke kunne huske om han hadde vært i svømmehallen. Bilder fra overvåkningskameraer, samt kontoutskrift som viste betaling i svømmehallen den aktuelle dagen, underbygget den fornærmede jentas forklaring. Tiltalte ble domfelt i henhold til det som kom frem under dommeravhøret.

5.3 Barnet forklarer seg konsist

Det tredje momentet som øker dommeravhørets bevisverdi er at barnet har forklart seg konsistent. Dette henger sammen med høynet bevisverdi ved støtte i andre bevis, der barnet har fortalt andre om hendelsene. Konsistens er redegjort for i kapittel 4. Hvis barnet forklarer seg konsistent gjennom avhøret, og ikke viser tegn til usikkerhet og tvilsomhet, styrker dette bevisverdien. I syv av dommene fra 2014 hvor dommeravhøret ble tillagt avgjørende vekt var dette et viktig moment.

LG-2014-100949 er nevnt tidligere da jentene hadde fortalt andre om hendelsene. Tiltalte ble frifunnet for seksuelle overgrep mot to jenter, men ble dømt til å betale erstatning. Det poengteres at jentenes forklaringer i dommeravhør er konsistente.

LG-2014-100949: «Ikke bare er barnas fortelling knyttet til overgrepens omfang og karakter troverdige og **konsistente**, [...]»

LH-2014-115515 er også nevnt tidligere da det er fremlagt bilder av sår og merker som følge av mishandlingen. I tillegg vektlegges barnets konsistente forklaringer. Jenta har forklart seg konsistent gjennom flere avhør, blant annet ved at hun har forklart seg sammenfallende om volden hun ble utsatt for, og i hvilke sammenhenger dette skjedde. Dommeravhøret ble tillagt avgjørende vekt, og faren ble domfelt.

LB-2014-115515: «Fornærmedes forklaringer i dommeravhørene er **konsistente**, og i de ulike avhørene forklarer hun seg i all hovedsak **sammenfallende** om den volden hun ble utsatt for og i hvilke sammenhenger dette skjedde.»

LB-2014-47053 er et annet eksempel på at en konsistent forklaring av barnet gjør at avhøret tillegges høyere bevisverdi. Denne dommen er nevnt tidligere da det ble fremlagt dokumentbevis som styrket jentas forklaring. Saken gjaldt seksuelle handlinger med barn under 16 år. Lagmannsretten var overbevist om at fornærmedes forklaring i dommeravhøret skulle legges til grunn, blant annet fordi hun hadde sagt det samme til en politibetjent umiddelbart etter hendelsene. I denne dommen ble det i tillegg lagt ekstra vekt på jentas forklaring da tiltaltes forklaring ikke fremsto like konsis.

LB-2014-47053: «[...] og beskrivelsen av hva som skal ha skjedd i svømmehallen, er for det alt **vesentligste lik** den hun ga til politibetjent Møller umiddelbart etter hendelsen. Lagmannsretten legger dermed fornærmedes forklaring til grunn. [...] Sammenlignet med fornærmedes forklaring, så er tiltaltes forklaring preget av en rekke motsigelser og han har også vært unnvikende i sine svar. Dette svekker hans troverdighet.»

Neste dom, LH-2014-73532 er også nevnt tidligere da den fornærmede jenta hadde fortalt andre om volden, i tillegg til at broren hadde vært vitne til volden. Fornærmedes konsistente forklaring styrket troverdigheten og ga dommeravhøret økt bevisverdi. Faren ble dømt til fengsel i 10 måneder.

LH-2014-73532: «[...] hun har skyldfølelse for den situasjonen som har oppstått i familien, og at hun ikke ønsker at faren skal bli straffet. Hun har til tross for dette **ikke fraveket** den forklaringen hun tidligere har gitt om farens krenkelser overfor henne, hvilket etter rettens syn ytterligere styrker troverdigheten av hennes forklaring.»

LB-2013-211265 gjelder seksuelle overgrep begått av en mann overfor en gutt. Tiltalte ble dømt til fengsel i 4 år og 6 måneder. Fornærmede har forklart sammenfallende med det han

har forklart i dommeravhør til andre han har betrodd seg til. Forklaringene i ulike avhør var konsistente om hva som hadde skjedd. LG-2013-10492 gjelder seksuelle overgrep. Her frifinnes tiltalte for straff i juryen, men idømmes likevel å betale erstatning. Saken er nevnt tidligere da den fornærmede jenta også hadde fortalt andre om overgrepene. Det ble i tillegg vekt at jenta hadde forklart seg konsistent gjennom avhørene.

LG-2013-10492: «Flertallet finner å måtte legge avgjørende vekt på Bs forklaring. Den har vært **uendret** fra hun selv ble spurt om forholdet.»

LB-2013-174548 er nevnt tidligere da faren delvis erkjente forholdene. Det barna forteller i dommeravhøret om volden fremstår som konsistent. Lagmannsretten la avgjørende vekt på dommeravhørene og faren ble dømt til fengsel i 8 måneder.

LB-2013-174548: «Innholdet av barnas forklaringer ved ulike anledninger fremstår som **konsistent**.»

LA-2013-56193 er nevnt tidligere da det ble fremlagt bilder av sår og merker som skulle stamme fra farens voldsbruk. Her poengteres det at fornærmedes forklaringer har vært konsistente; at det ikke var avvik mellom forklaringene hun har gitt til ulike personer. Tiltalte ble domfelt på bakgrunn av konsistente forklaringer.

LA-2013-56193: «Hennes forskjellige forklaringer er **konsistente** i den forstand at det ikke er kunnet påvises synderlige avvik mellom de forskjellige forklaringer og når hun under dommeravhøret blir stilt gjentatte kontrollspørsmål.»

5.4 Barnet forklarer seg detaljert og nyansert

Et fjerde moment som har betydning for økt bevisverdi er at barnet forklarer seg detaljert. Hvis barnet forklarer seg detaljert og nyansert er dette et moment som taler mot at barnet har diktet opp historien. Hvis barnet derimot er vagt og upresist, svekkes bevisverdien.⁸¹ I tre av dommene fra 2014 fremheves detaljrikdommen som viktig i bevisvurderingen.

LB-2014-47053 er et eksempel på en dom hvor det fremheves at jentas forklaring var detaljert, og at dette styrket lagmannsretten overbevisning om at jenta snakket sant. Saken gjaldt seksuelle handlinger med barn under 16 år og er nevnt tidligere da det ble fremlagt dokumentbevis, samt at jentas forklaring var konsistent.

LB-2014-47053: «Hun har forklart seg **detaljert og nyansert**, [...]».

---

⁸¹ Gamst (2005) side 624

LB-2013-174548 er også nevnt tidligere da tiltalte delvis erkjente forholdene, samt at forklaringene i dommeravhøret fremsto konsistent. Det poengteres at forklaringene i dommeravhør også var nyanserte og detaljerte. Tiltalte ble dømt til fengsel i 8 måneder.

LB-2013-174548: «*Barnas forklaringer er **nyanserte** med hensyn til hvor slagene har truffet, omfanget av slag på ulike kroppsdeler, om slagene har vært med flat hånd, knyttet neve eller om tiltalte brukte skohorn mv*»

LA-2013-56193 er en annen dom hvor det fremheves at fremstillingens detaljrikdom styrker dommeravhørets bevisverdi. Denne dommen er nevnt tidligere da dommeravhøret var konsistent, og det ble fremlagt bilder av sår og merker. Det poengteres at fornærmede gir presise svar på spørsmålene, og at svarene fremstår nøkterne uten overdrivelser.

LA-2013-56193: «*Fremstillingen hennes er **detaljrik** uten at alle disse er avgjørende for saken. Hun gir presise svar på spørsmålene og hennes svar fremstår som nøkterne uten overdrivelser. Bl.a presiserer hun hva hun betegner som voldshandlinger til forskjell fra de mer bagatellmessige slag/klaps.*»

5.5 Barnets adferd

Det femte momentet som taler for økt bevisverdi av dommeravhøret er barnets adferd. Mange barn som utsettes for vold og overgrep blir traumatiserte, og flere av de fornærmede barna i dommene fra 2014 er undersøkt for psykiske lidelser. Barnas adferd kan telle med i vurderingen av om det har foregått overgrep eller ikke. Jeg har valgt å dele inne dette kapittelet i barnets adferd under avhøret (5.5.1) og barnets adferd i dagliglivet (5.5.2).

5.5.1 Barnets adferd under avhøret

I 2 av dommene fra 2014 underbygges det som kommer frem i dommeravhøret av barnets adferd. Den ene dommen er LA-2013-56193 som gjelder vold. Her blir det poengtert at jentas adferd under avhøret underbygger hennes forklaring i avhøret, hvor kroppsspråket hennes viser at det er en stor påkjenning for henne å forklare seg. I tillegg hadde dette dommeravhøret støtte i bilder av sår og merker, samt at dommeravhøret var konsistent og detaljert. LG-2014-100949 gjelder seksuelle overgrep, og tiltalte ble frifunnet, men idømt å betale erstatning. Her poengteres det at jentenes adferd under dommeravhøret underbygger det de har fortalt i avhøret. Denne dommen er nevnt tidligere da jentene hadde fortalt andre om overgrepene, samt at forklaringene var konsistente.

LG-2014-100949: «*Endelig underbygges forklaringenes troverdighet av **barnas egen adferd** og konkrete påvisninger under avhørene av for eksempel simulerte liggstillinger, krenkerens egen posisjon i tilknytning til overgrepet og de ord, uttrykk og samtaleemner som barna har fortalt om som ledd i selve krenkelsene.*»

5.5.2 Barnets adferd i dagliglivet

Barnas adferd i dagliglivet er også et moment som kan få betydning for om det barnet forteller er sant. Både i LH-2014-115515 og LA-2014-16382 legges det vekt på at de fornærmede barna er redde for faren som har utøvd vold mot dem. Begge disse dommene er nevnt tidligere. LG-2013-10492 gjelder seksuelle overgrep. Her frifinnes tiltalte for straff i juryen, men idømmes likevel å betale erstatning. Retten legger vekt på at jentas selvskading har blitt verre i etterkant av de påståtte overgrepene, noe som taler for at overgrepene har funnet sted.

I tre av sakene hvor barnets adferd taler for gi dommeravhøret avgjørende vekt gjelder seksuelle overgrep. Det legges vekt på at barna har vist seksualisert adferd overfor andre. LE-2013-102513 er en grov incestsak som er nevnt tidligere da overgrepene skjedde i hverandres påsyn. I denne saken poengteres guttenes seksualiserte adferd i etterkant av overgrepene. To av sønnene var i fosterhjem sammen, og fosterforeldrene så at brødrene forgrep seg på hverandre. I LH-2013-104561 frifinnes faren for seksuelle overgrep mot sønnen sin fra han var omtrent tre til seks år av lagretten, og fagdommerne legger kjennelsen til grunn. Begrunnelsen for bevisvurdering kommer ikke frem av dommen. På tross av frifinnelsen finner lagmannsretten sannsynlighetsovervekt for at de seksuelle overgrepene har funnet sted og tilkjenner sønnen 200.000 kr i oppreisning. Retten legger i bevisvurderingen blant annet vekt på psykologspesialisters forklaringer. Gutten har selv begått seksuelle overgrep mot andre barn, og hans psykiske lidelser knyttes til traumatiske hendelser. Gutten må ha døgkontinuerlig oppfølging på institusjon, og kan ikke bo hjemme. LG-2013-198583 gjelder seksuelle overgrep der faren er tiltalt for å ha forgrepet seg på datteren. Dette er en jurysak, og det er ikke redegjort for den nærmere bevisvurderingen. Det kommer likevel frem av dommen at jentas adferd i dagliglivet tillegges vekt. Jenta er et sterkt skadet barn med store og langvarige psykiske skader. Jenta har på ulike vis vist seksualisert adferd overfor familie og venner av fosterhjemmet. Faren blir dømt til fengsel i 4 år.

LG-2013-198583: *«For lagmannsretten er det dokumentert at fornærmede har store og langvarige psykiske skader som følge av omsorgssvikten og de seksuelle overgrep. [...] Det vises også til at fornærmede på ulike vis har vist **seksualisert atferd** overfor familie og venner av fosterhjemmet.»*

I LG-2013-130129 er nevnt tidligere da volden var skjedd i søsknenes påsyn. Barnas adferd ble også vektlagt. Beredskapshjemmet der de minste barna ble plassert observerte tydelige reaksjoner hos barna etter at barna ble akutt plassert, de var redde og stresset.

LG-2013-130129: *«Troverdigheten av de eldre barnas forklaringer i dommeravhør og for lagmannsretten om trusler og slag med gjenstander **styrkes av observasjoner av de minste barnas reaksjoner** slik de beskrives i rapporter fra beredskapshjemmene hvor barna ble akutt plassert og i bekymringsmeldinger fra barnehagen.»*

LB-2013-211265 gjelder seksuelle overgrep begått av en mann overfor en gutt. Tiltalte ble dømt til fengsel i 4 år og 6 måneder. I tillegg til å forklare seg konsistent tyder hendelser i dagliglivet på at overgrepene har funnet sted. Han har både fått kvalme- og raserianfall når det har blitt snakk om å dra tilbake der overgrepene skjedde.

5.6 Barnet korrigerer avhører ved feil og misforståelser

I forlengelsen av at dommeravhøret tillegges høyere bevisverdi der barnet forklarer seg konsistent, er det at barnet korrigerer avhører ved feil og misforståelser et sjette moment av betydning for bevisverdien. Et eksempel finnes i LH-2014-115515. Saken gjaldt familievold hvor både mor og far ble domfelt, og er nevnt tidligere grunnet jentas konsistente forklaring, samt at hun var redd for faren. I forlengelsen av dette poengteres det at jenta korrigerer avhøreren når det oppstår misforståelser. Dette styrker jentas troverdighet og dommeravhørets bevisverdi.

LH-2014-115515: «Forklaringen fremkommer uten at hun stilles ledende spørsmål, og hun **korrigerer** avhørspersonen når det oppstår misforståelser.»

5.7 Det er ingen god grunn for at barnet skal «hevne» seg ved å bevist avgi uriktig forklaring

Det siste, og syvende momentet som til en viss grad tillegges vekt er at retten mener det ikke foreligger noe motiv for at barnet skal ha diktet opp historien. Enkelte forsvarere trekker frem at barnet kan ha hatt en grunn til å «hevne» seg ovenfor foreldrene sine, og derfor lyver om vold eller overgrep for å «ta igjen» mot foreldrene. Forsvareren trekker frem dette for å styrke tiltaltes posisjon, og poengtere muligheten for at barnet snakker usant. Hvis det derimot ikke foreligger noen god grunn for at barna skal hevne seg ovenfor foreldrene, er det et moment som kan styrke bevisverdien av avhøret.

Dette er tilfelle i tre dommer. Samtlige av disse dommene er nevnt tidligere. Et eksempel er LB-2014-13067, hvor det fremheves at foreldrene ikke hadde noen forklaring på hvorfor barna uriktig skulle si at de ble utsatt for vold fra sin far.

LB-2014-13067: «Ut over å vise til at barna har god fantasi og kan overdrive, har de tiltalte **ikke gitt noen forklaring på hvorfor barna uriktig skulle si at de ble utsatt for vold fra sin far.**»

I LA-2013-123645 dømmes en mor for mishandling av sønnen. Det poengteres at det ikke er noen grunn for at sønnen skal lyve.

LA-2013-123645: «Det foreligger slik lagmannsretten ser det heller **intet motiv** for at B, som var helt avhengig av sin mor etter at han kom til Norge, skulle lyve om hva han er blitt utsatt for.»

Heller ikke LA-2013-56193 mener retten at det er noe motiv for at jenta skal ha diktet opp historien. Denne saken er nevnt tidligere da det også ble lagt frem bilder av sår og merker, forklaringen var detaljert og konsis, samt at adferden hennes underbygget det hun fortalte.

LA-2013-56193: «Hun visste at dette ville innebære et brudd med familien, og lagmannsretten kan vanskelig se noe **motiv for at hun skulle dikte opp en historie om vold**, ikke bare mot henne, men også mot broren.»

6 Når blir dommeravhørene ikke tillagt avgjørende vekt?

Jeg har ovenfor presentert en del momenter som taler for at dommeravhøret skal tillegges høyere bevisverdi. Jeg vil nå legge frem momenter som gjør at dommeravhørets bevisverdi svekkes. I 18 av de 47 dommene jeg har undersøkt blir ikke dommeravhøret tillagt avgjørende vekt. Fire av disse 18 dommene ble også nevnt under kapittel 5, da disse dommene enten har mer enn én tiltalt, eller mer enn én fornærmet, og dommeravhøret tillegges ulik bevisverdi. Ni av dommene er frifinnende. De fem siste dommene er domfellelse, men domfellelsen skjer på bakgrunn av andre bevis enn dommeravhøret.

Kapittel 6 er inndelt i seks underkapitler. I hvert av kapitlene presenterer ulike momenter som taler for at dommeravhøret ikke skal tillegges avgjørende vekt. Det er hvis dommeravhøret ikke har støtte i øvrige bevis (6.1), det foreligger mulighet for påvirkning (6.2), barnet forklarer seg ikke konsist (6.3) eller at barnet ikke forklarer seg nyansert og detaljert (6.4). I tillegg vektlegges tidsmomentet; om det har gått lang tid fra hendelse til dommeravhør (6.5). Barnets adferd både i og utenfor avhøret kan også ha betydning (6.6).

6.1 Dommeravhøret har ikke støtte i øvrige bevis

Det første momentet som svekker dommeravhørets bevisverdi er at forklaringen ikke har støtte i øvrige bevis. Hvis dommeravhøret ikke har støtte i øvrige bevis er det vanskeligere å se bort fra tiltaltes forklaring. Rimelig og fornuftig tvil skal som forklart i kapittel 3.2 komme tiltalte til gode. Hvis dommeravhøret ikke har støtte i andre bevis svekkes dommeravhørets bevisverdi, spesielt hvis det foreligger andre momenter som også trekker bevisverdien ned. Det at dommeravhøret ikke har støtte i øvrige bevis er kun et moment i vurderingen, ikke et vilkår. Selv om det sjeldent skjer kan det domfelles kun på bakgrunn av dommeravhøret, uten at det har støtte i øvrige bevis.

I elleve av dommene hvor dommeravhøret ikke ble tillagt avgjørende vekt legges det vesentlig vekt på at dommeravhøret ikke hadde støtte i øvrige bevis. Åtte av disse sakene gjelder vold. I samtlige av disse dommene poengteres det at ingen andre vitner har sett voldsbruken, og at det heller ikke er observert merker eller sår som kan stamme fra den påståtte voldsbruken.

I tre av voldsdommene har tiltalte delvis erkjent forholdene i tiltalen. Den ene dommen er LB-2014-61232. I dommeravhør har en gutt fortalt om mishandling. Faren skal over en lengre periode ha slått, kløpet og brent han med brennesle. Faren var tiltalt for overtredelse av strl. § 219, og aktors påstand var fengsel i 5 måneder. I retten erkjente faren at han ved en anledning hadde brent sønnen med brennesle, og ved tre anledninger kløpet ham. Han erkjente ikke å ha

slått sønnen. Da det ikke forelå øvrige bevis i form av fysiske funn eller vitner, ble faren frifunnet med unntak av de forhold han hadde tilstått.

LB-2014-61232: «Det er **ingen vitner som har observert noen form for voldsutøvelse eller tegn på at slikt har forekommet.**»

Den andre dommen er LG-2013-121147. Tre barn har fortalt om mishandling i dommeravhør. Foreldrene skal ha slått, kløpet og truet barna. Aktors påstand var fengsel i 1 år og 3 måneder for moren, og 1 år og 6 måneder for faren. Foreldrene hadde erkjent legemsfornærmelser ved enkeltstående anledninger, og det forelå ikke øvrige bevis som kunne bekrefte det barna forklarte i dommeravhør. Foreldrene ble frifunnet for alle forhold utenom det tilståtte.

LG-2013-121147: «Lagmannsretten viser for det første til at **ingen utenforstående har vært vitne til slik voldelig eller truende atferd som er beskrevet i tiltalebeslutningen.** [...] Videre vises det til at de fornærmedes fastlege [...] ikke har **hørt eller sett noe som kan underbygge at de tiltalte har forholdt seg som beskrevet i tiltalebeslutningen.**»

Den tredje dommen er LB-2013-124260. I dommeravhør forteller tre barn at de har blitt slått, samt straffet med kiling og trykking på blåmerker av foreldrene. Foreldrene er tiltalt for mishandling etter § 219, og aktors påstand er 90 dagers fengsel. Begge har erkjent legemskrenkelser av barna ved enkeltstående anledninger. Ingen har vært vitne til at det har blitt utøvet vold, og det er ikke observert merker på barnas kropp som kunne stamme fra voldsbruken. Foreldrene ble ikke domfelt utover det de hadde tilstått.

LB-2013-12426: «**Ingen av vitnene registrerte noen gang merker på Ds kropp som eventuelt kunne stamme fra slag. Heller ikke noen av de øvrige vitnene i saken har sett bruk av makt eller fysisk vold mot barna.**»

Retten mente i alle disse dommene at de erkjente tilfellene var legemsfornærmelser etter strl. § 228, og ikke mishandling etter § 219. Alle de tiltalte ble dømt til 15 dagers betinget fengsel.

I de fire neste voldsdommene har tiltalte ikke erkjent noen av forholdene, og samtlige ender med frifinnelse. I LE-2014-69402 forteller en åtte år gammel gutt i dommeravhør at faren skal ha slått ham, tatt kvelertak på ham, dratt ham i ørene og truet med å klippe av ørene hans. Mishandlingen skal ha skjedd over en periode på fire år. Det foreligger ingen vitner, heller ingen fysiske funn. Dommeravhøret ble ikke lagt til grunn, og faren ble frifunnet. Aktors påstand var fengsel i 1 år og 4 måneder.

LE-2014-69402: «Det vises innledningsvis til at det **ikke foreligger noen objektive funn i form av blåmerker eller lignende på B.**»

I LB-2014-52616 forteller to elleve år gamle tvillingbrødre om omfattende vold hjemme. Begge foreldrene skal ha slått og sparket guttene, samt nektet dem mat. Mishandlingen skal ha skjedd over en periode på fem år. Det er ingen øvrige, tekniske bevis, og heller ingen vitner. Begge de tiltalte ble frifunnet. Aktors påstand var fengsel i 1 år og 9 måneder. I LB-2013-191363 forteller en jente i dommeravhør at faren pleide å slå henne på kinnet, i hodet, på halsen og i brystet. Aktors påstand var fengsel i 1 år. Da det ikke forelå øvrige bevis, hverken vitner eller fysiske skader eller merker på kroppen hennes, ble faren frifunnet.

LB-2013-191363: *«Lagmannsretten viser også til at det **ikke er opplysninger om at noen har observert fysiske skader eller merker på kroppen til B som indikerer at hun har vært utsatt for vold.**»*

I LF-2013-163358 forteller en gutt i dommeravhør at faren skal ha slått ham i ansiktet flere ganger. Faren er tiltalt for overtredelse av § 228, men frifinnes da guttens forklaringer ikke har støtte i øvrige bevis. Det legges vekt på at det ikke er observert merker i ansiktet hans.

LF-2013-163358: *«Det har heller **ikke blitt observert blåmerker eller sår i ansiktet på B i forbindelse med samvær med mor og stefar som kan tilskrives voldsbruk.**»*

Den siste voldssaken er LB-2014-95850. Denne er nevnt tidligere. Her er far tiltalt for å ha mishandlet seks av barna sine. Det ble foretatt dommeravhør av de to minste barna. Den minste gutten har i dommeravhør forklart at han ble slått og kløpet av faren. Faren ble dømt for vold mot de fem eldste barna til fengsel i fem år, blant annet fordi de kunne bekrefte at volden hadde skjedd i hverandres påsyn. Derimot mente ingen av de eldre søsknene at den minste broren hadde blitt utsatt for vold. Faren ble etter dette frifunnet for vold mot den minste gutten.

De tre siste dommene hvor det blir vektlagt at dommeravhøret ikke har støtte i øvrige bevis gjelder seksuelle overgrep. Den første er LB-2013-186415. En ni år gammel jente har fortalt om seksuelle krenkelser begått av bestefaren. Både den fornærmede jenta og tiltalte har forklart seg troverdig. Jentas forklaring har ikke støtte i øvrige bevis, mens tiltaltes forklaring støttes av hans kone. Kona, som er jentas bestemor, fortalte at tiltalte ikke hadde hatt anledning til å gjennomføre overgrepene da hun alltid hadde vært tilstede. Bestefaren ble etter dette frifunnet. I LH-2013-195000 har en 14 år gammel jente forklart om seksuelle handlinger med en fem år eldre gutt. Hun sendte et bilde av dette til en venninne, men de to jentenes forklaring om hva som har skjedd er ikke sammenfallende. Da dommeravhøret ikke hadde støtte i øvrige bevis ble tiltalte frifunnet. LB-2014-29597 gjaldt seksuelle handlinger med en elleve år gammel jente, i tillegg til trusler. Det ble ikke anket over skyldspørsmålet om den seksuelle handlingen, hvor han ble idømt 90 dagers fengsel, kun de fremsatte truslene. I dommeravhør hadde den fornærmede jenta fortalt at tiltalte truet med å drepe henne. En venninne som var tilstede da truslene ble fremsatt forklarte seg også om forholdet. Det var ikke helt samsvar

mellom hva jentene mente at tiltalte hadde sagt, og heller ingen øvrige bevis. Lagmannsretten kunne derfor ikke se bort fra tiltaltes forklaring, og frifant ham.

6.2 Mulighet for påvirkning

Det andre momentet som svekker dommeravhørets bevisverdi er muligheten for påvirkning. Som nevnt i kapittel 4 viser forskning at barn er mer påvirkelige enn voksne. Muligheten for påvirkning er større i vitneforklaringer av barn enn voksne. I gjennomgangen av rettspraksis vektlegges mulighet for påvirkning i syv av dommene.

I fire av dommene foreligger det en mulighet for at barna er påvirket av konflikter mellom foreldrene. Alle sakene gjelder familievold, og alle de tiltalte frifinnes for den påståtte volden barna har fortalt om i dommeravhør. LE-2014-69402 er nevnt tidligere da dommeravhøret heller ikke hadde støtte i øvrige bevis. I denne saken frifinnes tiltalte blant annet på grunn av muligheten for at moren har påvirket forklaringen til barna. Forholdet mellom foreldrene var problematisk, og retten kunne ikke utelukke at barna ble påvirket av konflikten mellom foreldrene.

LE-2014-69402: *«Etter flertallets syn kan det ikke utelukkes at både Bs og Ds forklaringer kan ha blitt **påvirket** av den stadig mer tilspissede situasjonen mellom foreldrene.»*

I LH-2014-32775 er en mann tiltalt for vold mot samboeren og hennes barn. I dommeravhør forteller den fornærmede gutten at tiltalte hang ham opp på en krok. Igjen kan ikke lagmannsretten utelukke at gutten er påvirket av situasjonen mellom moren og stefaren.

LH-2014-32775: *«Det er vanskelig å få helt tak på hva barna vil formidle, og det kan **ikke utelukkes at det som sies er farget av konflikten mellom tiltalte og fornærmede.**»*

I LF-2013-163358 forklarte en gutt i dommeravhør at stefaren hans slo ham. Igjen poengteres det at det kan være utenforliggende forhold som gjør at gutten forteller som han gjør, gutten kunne være påvirket av konflikten mellom moren og stefaren. Dommeravhøret hadde heller ikke støtte i øvrige bevis.

LF-2013-163358: *«I en slik situasjon, finner lagmannsretten det vanskelig å utelukke at det kan ha vært **utenforliggende forhold** som gjør at B har forklart seg om voldsbruk fra tiltaltes side.»*

Også i LE-2013-130149 mener retten at gutten kan være farget av foreldrenes problematiske forhold. Faren er tiltalt for vold både mot sønnen og samboeren. Faren frifinnes blant annet på grunn av påvirkning. En uke før dommeravhøret hadde gutten en samtale med moren om hva som hadde skjedd. Forholdene hadde skjedd tre år tidligere, da gutten var syv år. Retten mente det var uklart hva som var egne minner og hva som var gjenfortalt av mor.

LE-2013-130149: «[...] peker lagmannsretten på at C kun få dager før avhøret hadde en samtale med sin mor om de forhold avhøret skulle omhandle. Møtende aktor har pekt på at **bevisverdien av dommeravhøret er svekket** ettersom det er uklart hva som er egne minner og hva som er gjenfortalt av andre. Lagmannsretten er enig i dette

I de to neste dommene foreligger det muligheter for at det barna har fortalt i dommeravhør er påvirket av søsknene som også er fornærmet i saken. Begge sakene gjelder vold. I LB-2014-95850 blir den tiltalte faren frifunnet for vold mot det minste barnet, som var seks år da dommeravhøret ble gjennomført. Det kunne ikke utelukkes at det minste barnet var blitt påvirket av samtaler med de eldre søsknene og moren. I tillegg hadde ikke dommeravhøret støtte i øvrige bevis.

LB-2014-95850: «Hs egen forklaring er ikke overbevisende verken innholdsmessig eller i lys av at det må legges til grunn at han har vært til stede under samtaler de andre søsknene og moren har hatt om farens forhold. En så liten gutt er **lett påvirkelig**, og det er vanskeligere for ham enn for de større barna å skille mellom det som er selvopplevd og det man har hørt om fra andre.»

I LG-2013-121147 har tre barn forklart seg om vold i dommeravhør. Barna har snakket mye sammen forut for avhøret, og retten legger vekt på at de kan ha påvirket hverandre. Denne dommen er nevnt tidligere da dommeravhøret heller ikke hadde støtte i øvrige bevis.

LG-2013-121147: «Den omstendighet at barna har hatt god anledning til å snakke sammen og derved til å påvirke hverandre, **svekker også verdien** av forklaringene.»

Den siste dommen hvor det legges vekt på at mulig påvirkning svekker avhørets bevisverdi er LF-2012-145354. En mann var tiltalt for seksuelle handlinger med en syv år gammel jente. Aktors påstand var fengsel i 8 måneder. I denne saken hadde moren til jenta snakket mye med henne i den måneden det gikk fra siste hendelse til dommeravhør. Retten kunne ikke utelukke at jentas forklaring var farget av samtalene med moren. Tiltalte ble frifunnet.

LF-2012-145354: «Det er i retten fremkommet opplysninger som gir grunn til å tro at **barnets mor kan ha påvirket barnet mye** over mange dager.»

6.3 Barnet forklarer seg ikke konsist i dommeravhøret

Det tredje momentet som svekker dommeravhørets bevisverdi er at barnet ikke forklarer seg konsist. Det at barnet endrer forklaring eller forklarer seg springende er et moment som trekker bevisverdien av avhøret ned. Det at bevisverdien svekkes hvis barnet endrer forklaring henger naturlig nok sammen med at bevisverdien øker hvis barnet forklarer seg konsist. Som utgangspunkt svekkes bevisverdien ved springende forklaring, men det poengteres i en av dommene fra 2014 at endringer i forklaringen ikke nødvendigvis svekker troverdigheten. Dommen fra 2014 er LH-2013-156113. I det første avhøret benekter den fornærmede jenta at tiltalte har forgrepet seg på henne, mens i det neste fremsetter hun grove påstander mot ham. På tross av dette poengterer lagmannsretten at hennes endrede forklaring ikke svekker troverdigheten hennes.

LH-2013-195000: *«Etter lagmannsrettens syn svekkes ikke fornærmedes troverdighet av at hun endret forklaring.»*

I ni av dommene fra 2014 blir det vektlagt at endringer i barnas forklaring svekker bevisverdien. I to av disse dommene blir dommeravhøret sett helt bort fra. Den første er LA-2014-110049. En ni år gammel gutt har forklart i dommeravhør at han har inntatt hasj, og at hasjen delvis var funnet og delvis kjøpt av noen eldre, uidentifiserte ungdommer. Sakens foranledning var da guttens mor skulle hente ham hos en 35 år gammel bekjent, og så dyrking av cannabisplanter. Hun spurte sønnen om han hadde røyket hasj, og han svarte at han hadde gjort det, og at det var mannen, som senere ble tiltalt, som hadde gitt ham det. Moren tok opp samtalen hun hadde med sønnen rett etter at hun hadde hentet ham på mobilen. Dette lydbåndet ble spilt av i retten. Ved bevisvurdering ble dommeravhøret sett helt bort fra, og tiltalte ble dømt for legemskrenkelse på bakgrunn av samtalen gutten hadde med moren sin.

LA-2014-110049: *«Det er riktignok så at et formelt korrekt dommeravhør har stor bevistynge. Men opplysninger som er fremkommet i en samtale hvis innhold er bekreftet ved lydopptak og ved umiddelbar vitneførsel fra de som deltok i samtalen, må også trekkes inn i bevisvurderingen, jf. prinsippet om fri bevisbedømmelse der hvert bevis må vurderes for seg.»*

Den andre dommen hvor dommeravhøret blir helt sett bort fra er LE-2013-190528. I tollene på vei inn i Norge ble en far samt hans to døtre stoppet med 56 kilo av det narkotiske stoffet khat i bagasjen. I dommeravhør forklarte jentene at de ikke visste at de hadde med seg khat, og derfor heller ikke medvirket til innførselen. Blant annet på grunnlag av at jentene hadde sagt at de visste hva de hadde i bagasjen til tollvesenet ble dommeravhøret sett bort fra. Lagmannsretten dømte faren for utnyttelse av barn ved at de bisto til innførsel av narkotika til fengsel i 10 måneder.

I LF-2012-145354 var en mann tiltalt for seksuelle handlinger med en 7 år gammel jente. Denne dommen er nevnt tidligere da det forelå mulighet for påvirkning. Han ble frifunnet blant annet fordi forklaringene hennes endret seg betydelig.

LF-2012-145354: «Det er også slik at beskrivelsene B gir i første dommeravhør sammenlignet med det andre dommeravhøret, har endret seg betydelig. [...]»

I flere av dommene forklarer barna seg ulikt om hvem som har deltatt i voldsbruken og hva volden har bestått i. I LH-2014-115515 er begge foreldrene tiltalt for mishandling av datteren. Moren var tiltalt for medvirkning og aktors påstand var fengsel i 6 måneder. Hun ble frifunnet for medvirkning til mishandling, men dømt for legemsfornærmelser etter § 228. Dommeravhøret ble ikke lagt til grunn på bakgrunn av jentas endrede forklaring. I det første dommeravhøret sa hun at moren ikke deltok i volden, mens i det neste avhøret sa hun at moren deltok.

LH-2014-115515: «I det første dommeravhøret forklarte C at det bare var faren som gjorde dette, mens hun i det andre avhøret sier at også moren gjorde slikt.»

I LF-2013-163358 frifinnes tiltalte på grunn av bevistvil. Saken gjaldt legemskrenkelses etter strl. § 228, og er nevnt tidligere da det forelå mulighet for påvirkning samt at dommeravhøret heller ikke hadde støtte i øvrige bevis. I dommeravhør forklarer gutten seg om relativt omfattende voldsbruk, som er vesentlig mer alvorlig enn voldsbruken han har beskrevet i andre sammenhenger. Endringer i forklaringen er en av grunnene til at tiltalte frifinnes.

LF-2013-163358: «I dommeravhøret gir B uttrykk for en relativt omfattende voldsbruk, bl.a at tiltalte skal ha slått ham hardt flere ganger i ansiktet - og at slagene ble utført med knyttet hånd. Dette fremstår som **vesentlig mer alvorlig enn den voldsbruk han har beskrevet i andre sammenhenger**, [...]».

LG-2013-121147 er nevnt tidligere da dommeravhøret ikke hadde støtte i øvrige bevis, og det forelå mulighet for påvirkning. I denne saken er foreldrene tiltalt for overtredelse av strl. § 219. De har erkjent enkelte av forholdene, og blir ikke domfelt utover dette på grunn av barnas endrede forklaring. De fornærmede hadde i ikke forklart seg konsistent om hva voldsbruken besto i

LG-2013-121147: «I dommeravhørene er enkelte episoder dels beskrevet med et voldelig element og dels uten. Dette gir rom for tvil om hva som er korrekt.»

I to av dommene fremstår barnas forklaringer som springende. I LB-2014-61232 domfelles de tiltalte for legemskrenkelser av barna, mens tiltalen gjaldt mishandling. Dommen er nevnt tidligere da det heller ikke forelå øvrige bevis. Foreldrene ble ikke domfelt utover de forhold de hadde erkjent, blant annet fordi forklaringene som fremsto springende.

LB-2014-61232: «Forklaringen i dommeravhøret framstår noe **springende**, og det er flere ganger uklart hva B mener eller sikter til.»

I LB-2014-52616 frifinnes de tiltalte for overtredelse av strl. § 219, da forklaringene fremstår springende, og det var heller ikke støtte i øvrige bevis. Saken gjelder to tvillinger som i dommeravhør har forklart seg om vold begått av både mor og far.

LB-2014-52616: «Deres forklaring har **endret** seg over tid. [...] I dommeravhørene svarer guttene **noe springende** på spørsmål om dette og de har vansker med å gi en sammenhengende forklaring.»

I LG-2013-130129 var en far tiltalt for vold mot seks av barna sine. Det de tre minste barna hadde fortalt i dommeravhør om volden var springende og dels selvmotsigende. Disse avhørene ble tillagt mindre verdi. På bakgrunn av hva de eldre barna fortalte ble faren likevel domfelt for vold mot de minste barna.

LG-2013-130129: «Også lagmannsretten er for øvrig av den oppfatning at dommeravhørene av de minste barna er av **mindre verdi som bevis**. Forklaringene fremstår som uklare og dels selvmotsigende og er etter lagmannsrettens vurdering uten nevneverdig betydning for sakens opplysning.»

6.4 Barnet forklarer seg ikke nyansert og detaljert

Et fjerde moment som taler mot at dommeravhøret skal tillegges avgjørende vekt er at barnet ikke forklarer seg detaljert og nyansert. Det er tidligere i kapittel 4 redegjort for at barn husker traumatiske hendelser godt. At barnet kan forklare seg detaljert om hva som har skjedd kan derfor være en indikasjon på at det snakker sant. I dommeravhør med manglende konkretisering svekkes bevisverdien da dette kan bety at barna ikke snakker sant. Uten detaljer vil det også være vanskelig å fastslå hvor grove tilfellene er, og dermed hvilke straffebestemmelser som er overtrådt. I gjennomgangen fra 2014 vektlegges dette i fire dommer.

Tre av dommene gjelder vold. LE-2014-69402 har ikke støtte i øvrige bevis, det foreligger mulighet for påvirkning i tillegg til manglende konkretisering.

LE-2014-69402: «Omfanget og hyppigheten av vold og trusler fremgår **heller ikke klart** av forklaringene.»

I LB-2013-191363 frifinnes tiltalte blant annet på grunn av manglende konkretisering om hva voldsbruken har bestått av. Denne dommen hadde heller ikke støtte i øvrige bevis.

LB-2013-191363: «[...] ingen konkrete beskrivelser av hva volden skal ha gått ut på ut over at faren skal ha slått henne i ansiktet, på hender, armer og bryst. [...] **Denne manglende konkretiseringen**, [...] gjør det vanskelig for retten å vurdere om tiltalte har forbrutt seg mot straffeloven § 219, eventuelt begått legemskrenkelser som rammes av andre straffebestemmelser.»

I LB-2013-124260 frifinnes de tiltalte for alt utenom det de har tilstått. Barna forklarer seg ikke detaljert, og dommeravhøret har heller ikke støtte i øvrige bevis.

LB-2013-124260: «Det som fremkommer om slag, er imidlertid **lite konkret**, både når det gjelder tid og sted, omfang og styrke.»

Den siste dommen hvor manglende konkretisering vektlegges er LF-2012-145354. Her en mann tiltalt for å ha krenket en syv år gammel jente seksuelt. Dommeravhøret hadde ikke støtte i øvrige bevis, det forelå mulighet for påvirkning i tillegg til at det ikke var konsist.

LF-2012-145354: «Som utgangspunkt mener retten at barn som forteller historier om seksuelt misbruk, skal bli hørt og trodd. Men i denne saken vurderer retten barnets forklaring som **vag**. B har ikke forklart detaljer om det som skjedde.»

6.5 Det har gått lang tid fra hendelsen til det gjennomføres dommeravhør

Et femte moment som svekker dommeravhørets bevisverdi er at det har gått lang tid fra hendelsen fant sted til dommeravhør ble gjennomført. I 2011 tok det gjennomsnittlig 66 dager fra anmeldelse til avhør på tross av fristen på to uker i strpl. § 239 fjerde ledd. I Oslo tok det gjennomsnittlig lenger tid, hele 90 dager.⁸² Lang tidsbruk skyldtes i all hovedsak politiets kapasitet og prioriteringer.⁸³ 2-ukers fristen gjelder fra anmeldelse. I tillegg kan det ha gått lang tid fra den straffbare handlingen fant sted til forholdet ble anmeldt.

Som redegjort for i kapittel 4.3 er barns hukommelse ikke like velutviklet som voksnes. Hvis det går lang tid fra hendelsen skjer til dommeravhøret gjennomføres, svekkes bevisverdien av avhøret fordi det er større sjanse for at barna ikke husker riktig. I tillegg vil muligheten for at barnas forklaringer påvirkes øke jo lenger tid som går.

---

⁸² Bakketeig (2012) side 28

⁸³ Bakketeig (2012) side 29 og 54

På den annen side viser forskning at barn husker traumatiske hendelser godt. I en av dommene fra 2014, LB-2014-13067, poengteres det at det ikke har innvirkning på bevisverdien at det gikk to måneder fra anmeldelse til dommeravhøret ble gjennomført.

LB-2014-13067: «*Selv om det er uheldig at det gikk to måneder fra barnevernstjenesten anmeldte forholdet til det første dommeravhøret ble gjennomført, kan lagmannsretten ikke se at dette svekker bevisverdien av avhøret.*»

Gjennomgangen av rettspraksis fra 2014 viser at det i to av dommene vektlegges at tidsmomentet svekker dommeravhørets bevisverdi. LF-2012-145354 gjaldt utuktig omgang med en syv år gammel jente. Det ble foretatt dommeravhør med to og et halvt års mellomrom. Lagmannsretten poengterte at hennes endrede forklaring fra det første til det siste dommeravhøret kunne ha med det lange tidsforløpet å gjøre, og da spesielt i sammenheng med muligheten for påvirkning. Dommeravhøret var heller ikke konsist og detaljert. I LE-2013-130149 gikk det tre år fra de siste hendelsene til det ble foretatt dommeravhør. I dommeravhøret forklarte en gutt at faren hadde knipset ham ulike steder i ansiktet, samt holdt ham i nakken. På grunn av lang tid, og muligheten for påvirkning ble faren frifunnet.

LE-2013-130149: «*Det gikk med andre ord nærmere tre år fra politianmeldelsene til dommeravhøret ble gjennomført. [...] I tillegg til tidsmomentet, [...]*».

6.6 Barnets adferd

Det siste og sjette momentet som kan svekke dommeravhørets bevisverdi er hvordan barnet fremstår, både under avhøret og i dagliglivet. I gjennomgangen av rettspraksis fra 2014 vektlegges barnets adferd i to av dommene.

6.6.1 Barnets adferd under avhøret

Barnets adferd under dommeravhøret kan påvirke om barnet fremstår troverdig eller ikke. I LF-2013-163358 frifinnes tiltalte for overtredelse av § 228. Det ble bemerket i dommen at gutten fremsto motvillig og utilpass i dommeravhøret. Dette dommeravhøret hadde heller ikke støtte i øvrige bevis, det var ikke konsist og det forelå mulighet for påvirkning.

LF-2013-163358: «*For øvrig bemerker lagmannsretten at B fremstår som svært motvillig og utilpass i dommeravhøret, noe som er egnet til å svekke bevisverdien av hans forklaring.*»

6.6.2 Barnets adferd i dagliglivet

Noen barn som blir utsatt for traumatiske hendelser viser dette utad. Under kapittel 5.5.2 nevnes for eksempel at barn kan utvise redsel og stress overfor gjerningspersonen. I LG-2013-

121147 vektlegges det derimot at de fornærmede barna ikke bærer preg av å ha blitt utsatt for voldsbruk av foreldrene. Saken gjaldt vold i nære relasjoner, og foreldrene ble ikke domfelt utover de forhold de hadde erkjent. Det ble lagt vekt på at barna gjennom sin adferd viste god tilknytning til foreldrene under samvær. I denne saken forelå det ikke støtte i øvrige bevis, i tillegg til at det forelå mulighet for påvirkning. Dommeravhøret fremsto heller ikke konsist.

LG-2013-121147: «Videre legger lagmannsretten til grunn at E og D under samvær med foreldrene **gjennom sin atferd viser god tilknytning til disse**. Også dette svekker sannsynligheten for at de har vært utsatt for eller vært vitner til et volds- og trusselregime i samsvar med beskrivelsen i tiltalebeslutningen eller deler av denne.»

7 Avslutning

7.1 Konklusjon

Jeg har totalt undersøkt 47 dommer. I 29 av disse ble dommeravhøret tillagt avgjørende vekt, mens dommeravhøret i 14 av disse ikke ble det. I de fire siste dommene ble dommeravhøret delvis tillagt avgjørende vekt, delvis ikke.

Dommene jeg undersøkte gjaldt utelukkende vold mot barn og seksuelle overgrep. Dette er typisk saker der det ikke er andre tilstede enn tiltalte og fornærmede. Der dommeravhøret ble tillagt avgjørende vekt var dommeravhøret i samtlige saker det mest sentrale beviset. Tiltaltes forklaring er viktig, men blir oftest bare vurdert etter om retten fester lit til den eller ikke. Det er sjeldent det dømmes helt i samsvar med det som har blitt forklart i dommeravhøret, og tiltalen, det er ofte enkelte deler som fremstår mer tvilsomme. Aktors påstand er ofte høyere enn straffen dommerne kommer til. I fem av dommene gjelder tiltalen overtredelse av strl. § 219, mens det kun dømmes for legemsfornærmelser etter § 228. Selv om barnas forklaringer sjeldent legges til grunn 100 %, viser dette at selv om man kan komme til at deler av barnas forklaring umulig kan stemme, så er ikke nødvendigvis hele historien usann.

De ulike momentene, både for om dommeravhøret skal tillegges avgjørende vekt eller ikke, blir ofte vektlagt sammen. Jeg har underveis i analysen poengtert de dommene hvor det er lagt vekt på flere momenter. I de dommene hvor det kun fremheves et av momentene, er dette jursaker hvor den øvrige bevisvurderingen ikke er gjort rede for. Så det er i disse dommene også grunn til å tro at juryen har vektlagt flere av momentene. Retten foretar en helhetsvurdering, hvor mange av momentene trekkes inn. I flere av dommene hvor dommeravhøret ikke tillegges avgjørende vekt har barna forklart seg både springende og lite detaljert, samtidig som det foreligger muligheter for påvirkning. Mens det i flere av dommene hvor avhøret tillegges avgjørende vekt påpekes at barnet både forklarte seg konsistent og detaljert, og det hadde støtte i øvrige bevis.

Gjennomgangen av rettspraksis fra 2014 viser at det viktigste for dommeravhørets bevisverdi er om det har støtte i øvrige bevis. I 29 av de 33 dommene hvor dommeravhøret ble tillagt avgjørende vekt hadde dommeravhøret støtte i øvrige bevis. I elleve av de 18 dommene hvor avhøret ikke ble tillagt avgjørende vekt, hadde dommeravhøret heller ikke støtte i øvrige bevis. Det at det foreligger noe konkret, enten i form av vitneforklaringer eller dokumentbevis, som underbygger dommeravhøret gjør det mer sikkert at hendelsene har funnet sted. Den eventuelle tvil som skal komme tiltalte til gode reduseres betraktelig når det foreligger øvrige bevis. Dommene viser også at øvrige, støttende bevis ikke nødvendigvis er håndfaste og sikre

bevis. Der det føres vitner som har vært tilstede under handlingene er dette med unntak av en dom andre barn, hvor samtlige selv var fornærmet i saken.

Momenter ved selve avhøret er også viktig. Jo flere feilkilder man kan påpeke, jo mer svekkes bevisverdien. Om barnet forklarer seg konsist er det momentet som vektlegges flest ganger i bevisvurderingen av dommeravhøret. Konsistente forklaringer har stor betydning både for dommeravhørene hvor bevisverdien øker, og hvor den svekkes. Momenter som hvor detaljert barnet har forklart seg har større betydning der dommeravhøret ikke blir tillagt avgjørende vekt, enn der dommeravhøret blir tillagt avgjørende vekt. Det kan virke som det fra rettens side er viktigere å påpeke svakheter ved dommeravhøret i dommene hvor avhøret ikke blir tillagt avgjørende vekt, enn å påpeke hva som styrker dommeravhøret når det tillegges avgjørende vekt. Dette kan ha med at flere av domfellelsene er jurysaker hvor det ikke gjøres like godt rede for bevisvurderingen.

Med mulig påvirkning viser gjennomgangen at dette sjeldent gjelder de eldre barna. I de seks dommene der dommeravhøret ikke blir tillagt avgjørende vekt, da det foreligger mulighet for påvirkning, er ingen av barna eldre enn elleve år.

Gjennomgangen av rettspraksis fra 2014 viser at dommeravhøret utvilsomt er et viktig bevis, og at det oftere blir tillagt avgjørende vekt enn ikke, i lagmannsretten. Selv om det sjeldent dømmes i henhold til tiltalen, blir barnas forklaringer i stor grad lagt til grunn. For barns rettsikkerhet er dette veldig viktig. Selv om mange saker henlegges er det viktig samfunnsmessig sett at vold og overgrep mot barn som oppdages, også fører til domfellelser. I den forbindelse er det gledelig å se at strafferammen for vold i nære relasjoner etter strl. § 219 er foreslått økt fra 6 til 15 år. Mange av disse overgrepene er begått av tillitspersoner i barnas liv. Foruten det traumatiserende de har opplevd, er det en ekstra belastning at overgrepene er begått av en de har tillit til. Mange av barna som opplever vold og seksuelle overgrep får det vanskelig i fremtiden. Ikke minst viser opptil flere av dommene jeg har undersøkt at barna som har blitt utsatt for seksuelle overgrep allerede har blitt overgripere selv, mens de ennå er barn. Samfunnet har stor interesse i at gjerningspersonene bak overgrep mot barn straffes. I den forbindelse er dommeravhøret som bevis avgjørende.

7.2 Er dommeravhør på vei ut?

Avslutningsvis vil jeg kort nevne at det er foreslått en rekke endringer for dommeravhør av barn. Dommeravhørforskriften ble evaluert i 2012. Arbeidsgruppen foreslo i sin rapport en rekke endringer på bakgrunn av ny forskning om slike avhør, økt kunnskap om konsekvensene av vold i nære relasjoner og etablering av Statens Barnehus en rekke steder i landet. Det ble foreslått helt ny forskrift og en rekke lovendringer. Målet med arbeidet var å lage regler

som både er fleksible, ivaretar tiltaltes rettssikkerhet, skaper forutberegnelighet for de avhørte og opprettholder avhørenes høye bevisverdi. Det ble foreslått at politiet skal ha ansvar for avhørene, nesten uten involvering fra domstolene.⁸⁴ Politiets oppgave er å etterforske og oppklare straffbare forhold. Den kan bli en utfordring for politiet ved gjennomføring og ansvar for dommeravhør å opprettholde kravet til objektivitet og nøytralitet.⁸⁵

I arbeidsgruppens rapport ble det også foreslått at sedelighetssaker og familievoldssaker likestilles i den nye forskriften, og at det skal stilles kompetansekrav til avhøreren. Det poengteres at behovet for endringer og modernisering er stort. Det hevdes i denne rapporten at det vil være mulig å korte ned tiden fra anmeldelse til avhør hvis politiet får ansvaret.⁸⁶ I barnehusevalueringen fra 2012 sies at bevisverdien ikke svekkes selv om en dommer ikke har ansvaret, og at politijuristene like godt som dommerne kan ivareta rettssikkerheten til alle involverte.⁸⁷

Dommeravhør er i utvikling, og det vil bli spennende å se hva slags innvirkning endringene vil få for dommeravhørets bevisverdi når de trer i kraft.

---

⁸⁴ Justis- og beredskapsdepartementet (2012)

⁸⁵ Robberstad (2013) side 170

⁸⁶ Justis- og beredskapsdepartementet (2012)

⁸⁷ Bakketeig (2012)

8 Litteraturliste

8.1 Bøker

Andenæs, Johs., *Norsk straffeprosess*, 4.utgave, Universitetsforlaget 2009 (samlet utgave ved Tor-Geir Myrer)

Andenæs, Johs., *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene*, Universitetsforlaget 2008 (samlet utgave ved Kjell V. Andorsen)

Andenæs, Johs., *Norsk straffeprosess*, Bind I, 3.utgave, Universitetsforlaget, 2000

Christianson, Sven-Åke, *Traumatiske Minnen*, 2.utgave, Natur og Kultur, 1996

Eskeland, Ståle, *Strafferett*, 3.utgave, Cappelen Damm, 2013

Lie, Nils Erik, *Parts- og vitneavhør – i straffesaker og sivile saker*, 2.utgave, Cappelen Damm, 2012

Løvlie, Anders, *Rettslige faktabegreper*, Gyldendal 2014

Magnussen, Svein, *Vitnepsykologi – Pålitelighet og troverdighet i dagligliv og rettssal*, Abstrakt forlag, 2004

Robberstad, Anne, *Bistandsadvokaten*, Universitetsforlaget, 3.utg, 2014

Rønneberg, Anne Lise og Anne Poulsson *Barn som vitner – særlig om dommeravhør og observasjon*, Universitetsforlaget, 2000

8.2 Artikler

Andenæs, Johs., «Vitneplikt for barn i straffesaker – især incestsaker», *Lov og rett*, 1992, side 335 flg.

Bakketeig, Berg, Myklebust og Stefansen: *Barnehusevalueringen 2012*, Delrapport 1: Barnehusmodellens implikasjoner for politiets arbeid med fokus på dommeravhør og rettsmedisinsk undersøkelse (pdf)

https://www.regjeringen.no/contentassets/58bdb19885394a5eb28f21279dfb41ea/barnehus_delrapport1.pdf

Delrapport 2: En undersøkelse blant barn og pårørende, jurister og politifolk, samt ledere og ansatte (pdf) http://www.nova.no/asset/5915/1/5915_1.pdf

Baugerud, Gunn Astrid; Magnussen, Svein & Melinder, Annika Maria D., (2014). «High accuracy but low consistency in children's long-term recall of a real-life stressful event», *Journal of Experimental Child Psychology (Print)*. 126, s 357- 368, 2014
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022096514001118>

Bølviken, Lilly, «Avhøring av barn i straffesaker», *Lov og rett*, 1966 side 193-219

Davik, Tone og Åse Langballe, «Du får bare gjøre så godt du kan... – utfordringer og dilemmaer ved avhør av barn i førskolealder», *Lov og rett*, nr. 1, 2013, side 3-20
(Sitert fra www.idunn.no)
http://www.idunn.no/lor/2013/01/du_fr_bare_gjre_s_godt_du_kan_-_utfordringer_og_dilem

Gamst, Kari Grøften, «Dommeravhør av barn – Bedømmelse av barns vitneforklaringer», *Lov og rett*, nr. 10, 2005, side 620-633

Graver, Hans Petter, «Bevisbedømmelse – uvitenskapelig magesfølelse eller rasjonell helhetsvurdering?» *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, nr. 2, 2009

Hjort, Johan, «Bevisregler i saker om overgrep mot barn», *Nytt norsk tidsskrift*, nr. 1, 1995, side 60-73

Justis- og beredskapsdepartementets rapport fra *Arbeidsgruppe for gjennomgang av regelverket om dommeravhør og observasjon av barn og psykisk utviklingshemmede* (Evaluering av dommeravhørforskriften)

Pressemelding fra 16.10.12:

<https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/dommeravhoerforskriften-er-evaluert/id704808/> [Avlest 12.02.15]

Arbeidsgruppens rapport:

https://www.regjeringen.no/contentassets/58bdb19885394a5eb28f21279dfb41ea/rapport_dommeravhor.pdf [Avlest 12.02.15]

Keiserud, Erik, *Straffeprosess*, i Store norske leksikon, 2013 [sitert fra <https://snl.no/straffeprosess> avlest 25.02.15]

Langballe, Åse, «Forholdet mellom frie og spontane beretninger fra barn i dommeravhør, og påliteligheten i barnets utsagn», *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, Vol 44, nummer 7, 2007, side 868-877

8.3 Lovgivning

- 1887 Lov 1.juli 1887 nr. 5 om Rettergangsmaaden i Straffesager (straffeprosessloven) (Opphevd)
- 1902 Lov 22.mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven).
- 1981 Lov 22.mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven)
- 1985 Forskrift 28.juni 1985 om ordningen av påtalemyndigheten (påtaleinstruksen)
- 1998 Forskrift 2.oktober 1998 nr. 925 om dommeravhør og observasjon
- 1999 Lov 21.mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven), Vedlegg 2, Den europeiske menneskerettskonvensjon med protokoller (norsk oversettelse)

8.4 Nettsider

Domstolsadministrasjonen, *Bevis, lov og straff*, <http://www.domstol.no/no/Om-domstolene/For-skolene/Om-bevis-lov-og-strafferamme/> [siteret: 25.02.2015]

Justis- og politidepartement, *Statens barnehus – et tverrfaglig kompetansesenter*, www.statensbarnehus.no [siteret: 21.01.15]

Lovdata, resultatliste avansert søk, <https://lovdata.no/pro/#result&id=4399>

8.5 Rettspraksis

Høyesterettspraksis:

Rt. 1990 side 319

Rt. 1998 s. 1945

Rt. 1999 side 1579

Rt. 2011 side 93

Lagmannsrettspraksis:

LG-2014-100949	Gulating lagmannsretts dom av 22.12.2014
LH-2014-131455	Hålogaland lagmannsretts dom av 17.12.2014
LB-2013-186415	Borgarting lagmannsretts dom av 16.12.2014
LB-2014-63695	Borgarting lagmannsretts dom av 12.12.2014
LH-2014-115515	Hålogaland lagmannsretts dom av 11.12.2014
LB-2014-61313	Borgarting lagmannsretts dom av 08.12.2014
LB-2014-61232	Borgarting lagmannsretts dom av 25.11.2014
LB-2014-47053	Borgarting lagmannsretts dom av 17.11.2014
LE-2014-69402	Eidsivating lagmannsretts dom av 13.11.2014
LG-2014-49715	Gulating lagmannsretts dom av 07.11.2014
LB-2014-52616	Borgarting lagmannsretts dom av 03.11.2014
LH-2014-32775	Hålogaland lagmannsretts dom av 27.10.2014
LB-2014-95850	Borgarting lagmannsretts dom av 27.10.2014
LB-2014-29597	Borgarting lagmannsretts dom av 27.10.2014
LH-2014-73532	Hålogaland lagmannsretts dom av 22.10.2014
LE-2014-64765	Eidsivating lagmannsretts dom av 21.10.2014
LA-2014-110049	Agder lagmannsretts dom av 17.10.2014
LE-2013-130149	Eidsivating lagmannsretts dom av 13.10.2014
LB-2014-13067	Borgarting lagmannsretts dom av 13.10.2014
LE-2014-59461	Eidsivating lagmannsretts dom av 03.10.2014
LF-2012-145354	Frostating lagmannsretts dom av 19.09.2014
LA-2014-96635	Agder lagmannsretts dom av 19.09.2014
LE-2013-212301	Eidsivating lagmannsretts dom av 09.09.2014
LE-2013-102513	Eidsivating lagmannsretts dom av 27.06.2014
LG-2013-198583	Gulating lagmannsretts dom av 26.06.2014
LB-2013-211265	Borgarting lagmannsretts dom av 26.06.2014
LB-2013-186553	Borgarting lagmannsretts dom av 16.06.2014
LA-2014-16382	Agder lagmannsretts dom av 06.06.2014
LB-2013-210963	Borgarting lagmannsretts dom av 16.05.2014
LB-2013-191363	Borgarting lagmannsretts dom av 13.05.2014

LB-2013-174548	Borgarting lagmannsretts dom av 28.04.2014
LA-2013-189971	Agder lagmannsretts dom av 28.04.2014
LB-2013-124260	Borgarting lagmannsretts dom av 11.04.2014
LH-2013-201956	Hålogaland lagmannsretts dom av 10.04.2014
LB-2013-124951	Borgarting lagmannsretts dom av 09.04.2014
LB-2014-19032	Borgarting lagmannsretts dom av 01.04.2014
LG-2013-176130	Gulating lagmannsretts dom av 27.03.2014
LB-2013-133681	Borgarting lagmannsretts dom av 21.03.2014
LG-2013-47359	Gulating lagmannsretts dom av 19.03.2014
LE-2013-130103	Eidsivating lagmannsretts dom av 27.02.2014
LH-2013-177979	Hålogaland lagmannsretts dom av 20.02.2014
LH-2013-195000	Hålogaland lagmannsretts dom av 19.02.2014
LH-2013-156113	Hålogaland lagmannsretts dom av 14.02.2014
LG-2013-169267	Gulating lagmannsretts dom av 11.02.2014
LF-2013-163358	Frostating lagmannsretts dom av 06.02.2014
LE-2013-190528	Eidsivating lagmannsretts dom av 24.01.2014
LH-2013-104561	Hålogaland lagmannsretts dom av 21.01.2014
LB-2013-99544	Borgarting lagmannsretts dom av 20.01.2014
LG-2013-10492	Gulating lagmannsretts dom av 17.01.2014
LA-2013-123645	Agder lagmannsretts dom av 17.01.2014
LB-2013-55330	Borgarting lagmannsretts dom av 15.01.2014
LA-2013-56193	Agder lagmannsretts dom av 10.01.2014
LG-2013-130129	Gulating lagmannsretts dom av 09.01.2014
LG-2013-121147	Gulating lagmannsretts dom av 09.01.2014